

پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات
وزارت فرهنگ و امور اسلامی

گزارش رصد فرهنگی (۷)

پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات
وزارت فرهنگ و امور اسلامی

این پژوهش با هدف رصد وضعیت بودجه فرهنگی تلاش کرده است نگاهی بیندازد به جایگاه فرهنگ در قوانین بودجه، انواع اعتبارات فرهنگی و دستگاه‌هایی که از این اعتبارات بودجه دریافت می‌کنند. برای این منظور قوانین بودجه سالانه پس از انقلاب اسلامی - از سال ۱۳۶۰ تا سال ۱۳۹۹ - مورد بررسی قرار گرفته‌اند. همچنین با ملاک قرار دادن قانون بودجه ۱۳۹۹، ردیف‌های فرهنگی سال‌های پیش از آن گردآوری و مقایسه شده‌اند.

بودجه فرهنگ
مروری بر روند تغییرات بودجه فرهنگی کشور در
چهار دهه اخیر

مرکز سنجش فرهنگی کشور

مرکز سنجش فرهنگی کشور

www.ircud.ir

باز

گزارش رصد فرهنگی

(۷)

بودجه فرهنگی

مروری بر روند تغییرات بودجه فرهنگی کشور
در چهار دهه اخیر

ابراهیم غلامپور آهنگر

ناشر: پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات، مرکز رصد فرهنگی کشور
عنوان گزارش: بودجه فرهنگ، مروری بر روند تغییرات بودجه فرهنگی کشور در چهار دهه اخیر
نویسنده: ابراهیم غلامپور آهنگر
ویراستار علمی: پوریا عبدی
ویراستار ادبی: مهناز احدی
صفحه‌آرایی: مهتاب خاکیان
طراح جلد: فریماه فاطمی
نوبت چاپ: اول - تابستان ۱۴۰۰
شمارگان: برای مخاطبان خاص
متن کامل این گزارش در سایت مرکز رصد فرهنگی کشور www.ircud.ir در دسترس است

همه حقوق این اثر برای پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات محفوظ است.
در صورت تخلف، پیگرد قانونی دارد.

نشانی: تهران، پایین‌تر از میدان ولی عصر (عج)، خیابان دمشق، شماره ۹، پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات
صندوق پستی: ۶۲۷۴ - ۱۴۱۵۵. تلفن: ۸۸۹۰۲۲۱۳. دورنگار: ۸۸۸۹۳۰۷۶. [Email: nashr@ricac.ac.ir](mailto:nashr@ricac.ac.ir)

فهرست مطالب

۱.....	چکیده
۲.....	مقدمه
۴.....	۱- جایگاه فرهنگ در قوانین بودجه
۱۰.....	۲- سهم بودجه فرهنگی از بودجه عمومی کشور
۱۳.....	۳- بودجه فرهنگی با توجه به برابری آن با نرخ دلار
۱۷.....	۴- انواع اعتبارات فرهنگی
۲۲.....	۵- اعتبارات فرهنگی در دهه ۱۳۹۰
۲۴.....	۶- مقایسه اعتبارات فصول فرهنگی
۲۶.....	۱- ۶- تغییرات در بودجه دین و مذهب در دهه ۹۰
۲۷.....	۲- ۶- تغییرات در بودجه ورزش و تفریحات در دهه ۹۰
۲۸.....	۳- ۶- تغییرات در بودجه فرهنگ و هنر در دهه ۹۰
۲۹.....	۴- ۶- تغییرات در بودجه میراث فرهنگی در دهه ۹۰
۳۰.....	۵- ۶- تغییرات در بودجه رسانه در دهه ۹۰
۳۱.....	۶- ۶- تغییرات در بودجه گردشگری در دهه ۹۰
۳۱.....	۷- ۶- تغییرات در بودجه صنایع دستی در دهه ۹۰
۳۲.....	۸- ۶- تغییرات در بودجه تحقیق و توسعه در امور فرهنگی و [...]
۳۳.....	۷- مقایسه اعتبارات برنامه‌های فرهنگی
۳۸.....	۸- دستگاه‌های فرهنگی
۴۲.....	۹- جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
۴۵.....	منابع
۴۶.....	پیوست‌ها

چکیده

گزارش با هدف رصد وضعیت بودجه فرهنگی سعی کرده نگاهی به جایگاه فرهنگ در قوانین بودجه، انواع اعتبارات فرهنگی و دستگاه‌هایی که از این اعتبارات بودجه دریافت می‌کنند، بیندازد. برای این منظور قوانین بودجه سالانه پس از انقلاب اسلامی و از سال ۱۳۶۰ تا سال ۱۳۹۹ مورد بررسی قرار گرفتند. همچنین با ملاک قرار دادن قانون بودجه ۱۳۹۹ که آخرین نسخه از قوانین بودجه‌ای است، ردیف‌های فرهنگی سنوات پیش از آن گردآوری و مقایسه شدند. مطابق قانون بودجه ۱۳۹۹، بودجه فرهنگی در ذیل «امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری» دارای هشت فصل و ۱۲۹ برنامه است. یافته‌ها نشان می‌دهد از سال ۶۰ تا ۹۹، بودجه یا اعتبارات فرهنگی از روند رو به رشدی برخوردار است چنان‌که از ۴۰ میلیارد ریال در سال ۱۳۶۰ به ۱۰۵,۰۱۸ میلیارد ریال در سال ۱۳۹۹ رسیده است. برخی دیگر از مهم‌ترین یافته‌ها به شرح زیر است:

- سهم بودجه فرهنگی از بودجه عمومی کشور در این سال‌ها از سطح مشخصی فراتر نرفته و همواره میان ۱ تا ۴ درصد در نوسان بوده است. کمترین آن ۱/۲۶ درصد در سال ۱۳۶۰ و بیشترین آن ۳/۶ درصد در سال ۱۳۹۱ بود.

- بودجه فرهنگی با نرخ «رسمی» دلار از ۵۰۰ میلیون دلار در سال ۱۳۶۰ به ۲۵۰۰ میلیون دلار در سال ۱۳۹۹ رسیده، در مقابل با نرخ «غیررسمی» از ۱۴۸ میلیون دلار به ۳۰۹ میلیون دلار رسید.
- در سال ۱۳۹۰ تعداد برنامه‌های فرهنگی شامل ۷۶ عنوان بود، اما در سال ۱۳۹۹، به ۱۲۹ برنامه رسید.
- مطابق قانون بودجه ۱۳۹۹، ۵۳ دستگاه به عنوان دستگاه‌هایی که از قبل برنامه‌های فرهنگی اعتبار جذب می‌کنند، شناسایی شده‌اند.
- وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی بیشترین تعداد برنامه‌ها (۱۷ برنامه) را در ذیل خود دارد.
- سازمان صدا و سیما با داشتن ۶ برنامه بیشترین اعتبار را نسبت به دیگر دستگاه‌های مورد بررسی دریافت می‌کند.

مقدمه

یکی از ویژگی‌های مهم نظام‌های سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی در کشورهای که از سیاق مدرنیسم تبعیت می‌کنند، برخورداری از خرده‌نظام بودجه‌ریزی است. بودجه‌ریزی به عنوان یک عینیت برآمده از سیاست‌ها و برنامه‌هاست و با شناخت این خرده‌نظام می‌توان به شناخت‌هایی از نظام‌های بالادستی دست یافت. به همین دلیل است که اسناد بودجه‌ریزی یکی از منابع ارزشمند در مطالعات سیاست‌پژوهی به شمار می‌آیند.

این گزارش که به منظور رصد وضعیت بودجه فرهنگی تنظیم می‌شود، سعی دارد مروری بر جایگاه فرهنگ در قوانین بودجه و انواع اعتبارات فرهنگی و دستگاه‌های مرتبط داشته باشد. واضح است که در تدوین این گزارش قوانین بودجه ملاک عمل قرار می‌گیرند لذا باید این نکته را مورد توجه قرار داد که اعتبار مورد بررسی اعتبار مصوب است. طبق روال بودجه‌ریزی در کشور مبلغی که سالانه به عنوان بودجه تصویب شده، بنا به دلایل مختلفی به دستگاه مربوطه تخصیص پیدا نمی‌کند، اما مسلم است که معمولاً حداقل ۷۰ درصد از بودجه مصوب در تخصیص تحقق می‌یابد.

در این نوشتار قوانین بودجه سالانه در چهار دهه اخیر (از سال ۱۳۶۰ تا سال ۱۳۹۹) مورد بررسی قرار می‌گیرند. همچنین با ملاک قرار دادن قانون بودجه ۱۳۹۹، که آخرین نسخه از قوانین بودجه‌ای است، ردیف‌های فرهنگی سنوات پیش از آن گردآوری و مقایسه می‌شوند. به عبارتی قوانین بودجه این چهل سال بررسی شده و اعتبارات بخش‌های فرهنگی که در جداول مختلف پراکنده بودند، در چارچوب جداول قانون بودجه ۱۳۹۹ گردآوری شده است. تا حد ممکن نیز سعی شد دسته‌بندی‌های قابل مقایسه کنار هم قرار گیرد. قابل ذکر است که پیش از این پژوهش‌هایی درباره بودجه فرهنگ انجام شده که هر یک بودجه سال یا سال‌هایی را ملاک قرار داده و نتایج خود را ارائه کرده است. در اینجا به دو پژوهشی که به بررسی بودجه فرهنگ پرداخته‌اند اشاره خواهد شد. گزارش پژوهشی «کنکاشی در بودجه وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی» به اهتمام دکتر حبیب‌الله معظمی نگارش یافته و توسط دفتر مطالعات و برنامه‌ریزی راهبردی معاونت توسعه مدیریت و منابع وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در سال ۱۳۹۵ منتشر شده است. در این پژوهش، پژوهشگر با بررسی اعتبارات بودجه فرهنگ و به صورت خاص وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در قوانین بودجه دو سال ۱۳۹۴ و ۱۳۹۵ سعی کرده جایگاه بودجه فرهنگی را به تصویر بکشد.

در پژوهش دیگری با عنوان «بررسی تطور بودجه فرهنگی کشور از ابتدای انقلاب اسلامی تا سال ۱۳۹۳» که به اهتمام خانم آسیه ارحامی نگارش یافته و توسط دفتر مطالعات فرهنگی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی در سال ۱۳۹۳ منتشر شده، بودجه فرهنگ از سال ۱۳۵۹ تا ۱۳۹۳ مورد بررسی قرار گرفته و طی آن با تورم‌زدایی از اعتبارات جایگاه بودجه فرهنگی به تصویر کشیده شده است. نکته قابل توجه در خصوص این گزارش آن است که پژوهشگر تنها به بودجه «فصل فرهنگ و هنر» به عنوان یکی از هشت فصل مورد بررسی در این گزارش پرداخته که گزارش پیش رو این نقیصه را برطرف کرده است.

با این اوصاف، در ادامه ابتدا مروری مقایسه‌ای بر جایگاه بودجه فرهنگ در یک دوره چهل ساله خواهیم داشت. پس از آن، برای اینکه حجم بررسی دقیق‌تر و

قابل قبول باشد دهه ۱۳۹۰ به صورت مفصل‌تر بررسی می‌شود و طی آن فصول فرهنگی و برنامه‌های فرهنگی مرور خواهند شد. سپس با تمرکز بر آخرین نسخه از قوانین سالانه بودجه، یعنی بودجه سال ۱۳۹۹، نگاهی به دستگاه‌هایی که از بابت فعالیت‌های فرهنگی اعتبار دریافت می‌کنند، انداخته خواهد شد.

با توجه به رویکرد توصیفی نگارش این گزارش سعی شده داده‌ها گردآوری و توصیف آماری شود و اطلاعات لازم در اختیار قرار گیرد. لذا با توجه به ماهیت این گزارش که مبتنی بر اعداد و ارقام بودجه‌ای است، تلاش شده با استفاده از نمودار و جدول حجم اطلاعات مربوطه ساده و خوانا شود تا مخاطبان درک بهتری از وضعیت بودجه فرهنگی داشته باشند.

۱ - جایگاه فرهنگ در قوانین بودجه

در نظام بودجه‌ریزی کشور، فرهنگ یکی از ارکان ثابت آن بوده است. اما ترکیب آن به مرور زمان و با توجه به تجربیات به دست آمده دچار تحولات و تطوراتی شد. در این گزارش که آغاز بررسی خود را قانون بودجه سال ۱۳۶۰^۱ و سال پایانی آن را قانون بودجه ۱۳۹۹ در نظر گرفته، شاهد تغییرات و تحولات بر بودجه‌نویسی در بخش فرهنگ هستیم. اما برای اینکه در این تغییرات و تحولات دچار خطا نشویم و بدانیم به چه چیزی بودجه فرهنگی می‌گوییم، قانون بودجه سال ۱۳۹۹ را ملاک قرار می‌دهیم.

مطابق سبک بودجه‌نویسی قانون بودجه ۱۳۹۹ اعتبارات دستگاه‌های عمومی و دولتی بر اساس «برنامه»‌هایی که پیشنهاد داده‌اند، تعیین شده است. این برنامه‌ها ذیل یک «فصل» تجمیع شده‌اند و با ترکیب چند «فصل» هم‌سنخ، «امور» شکل گرفته است. در جدول شماره ۶ این قانون، ده عنوان «امور» مختلف تعیین شده که «امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری» با شماره طبقه‌بندی (۱۷۰۰۰۰۰۰۰۰) مشخص شده است. این امور دارای هشت فصل و ۱۲۹ برنامه^۲ به شرح زیر است:

۱. این سال به دلیل اینکه سند قانون بودجه آن در دسترس بود، انتخاب شده است.

۲. فهرست برنامه‌ها در پیوست یک ارائه شده است.

جدول ۱) فصول و تعداد برنامه‌های «امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری» در قانون بودجه ۱۳۹۹

شماره طبقه‌بندی	عنوان فصل	تعداد برنامه
۱۷۰۱۰۰۰۰۰۰	دین و مذهب	۳۹
۱۷۰۲۰۰۰۰۰۰	ورزش و تفریحات	۸
۱۷۰۳۰۰۰۰۰۰	فرهنگ و هنر	۳۷
۱۷۰۴۰۰۰۰۰۰	میراث فرهنگی	۷
۱۷۰۵۰۰۰۰۰۰	رسانه	۱۵
۱۷۰۶۰۰۰۰۰۰	گردشگری	۴
۱۷۰۷۰۰۰۰۰۰	صنایع دستی	۳
۱۷۰۸۰۰۰۰۰۰	تحقیق و توسعه در امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری	۱۶
مجموع		۱۲۹

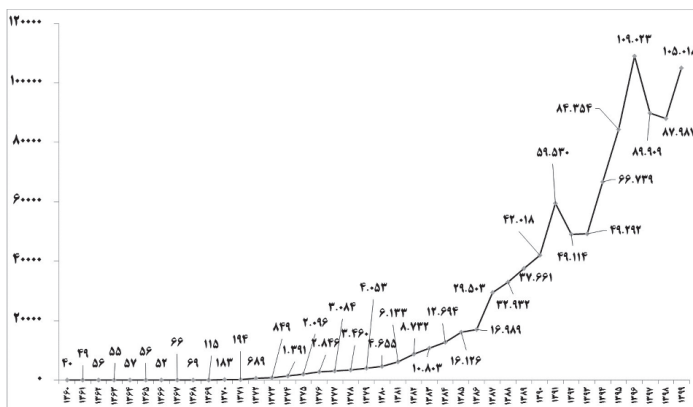
بر این اساس، آنچه را که باید تحت عنوان بودجه فرهنگ بررسی کنیم شامل اعتباراتی است که به این ۱۲۹ برنامه تعلق می‌گیرد؛ چرا که تمامی این برنامه‌ها ذیل مقولاتی قرار می‌گیرند که در تعاریف ارائه‌شده از فرهنگ، به صورت خاص تعریف یونسکو که به شرح مقولات فرهنگی می‌پردازد، تبیین شده‌اند.

اما نکته قابل توجه این است که چینش برنامه‌های فرهنگی در قوانین بودجه سنوات گذشته متفاوت بود. یعنی برنامه‌های فرهنگی به این صورت که در قانون بودجه ۱۳۹۹ یا چند سال اخیر در جدول مشخصی متمرکز شده، نبودند. آنچه را که ما بودجه فرهنگ می‌خوانیم در چند فصل و امور جداگانه توزیع شده بودند. در دهه‌های ۱۳۶۰ و ۱۳۷۰ که بودجه در چهار عنوان «امور» تنظیم می‌شد، اعتبارات فرهنگی در چهار فصل اصلی «اطلاعات و ارتباطات جمعی» (به عنوان فصلی از امور عمومی)، «فرهنگ و هنر» (به عنوان فصلی از امور اجتماعی)، «تربیت بدنی و امور جوانان» (به عنوان فصلی دیگر از امور اجتماعی)، و «گردشگری»، «جهانگردی» یا «زیارت و سیاحت» (به عنوان فصلی از امور اقتصادی)، توزیع می‌شد. پس از آن که بخشی از بودجه

فرهنگی ذیل فصل «فصل فرهنگ و هنر و رسانه‌های جمعی و گردشگری» و بخشی دیگر ذیل فصل «تربیت بدنی» مجموعاً ذیل «امور اجتماعی و فرهنگی» تجمیع شدند تا سال ۱۳۹۴ به همین منوال تنظیم می‌شد. اما از سال ۱۳۹۵ به این سو، اعتبارات فرهنگی در هشت فصل ذیل «امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری» متمرکز و تنظیم شده است که جدول بالا آخرین شکل آن است که در قانون بودجه سال ۱۳۹۹ ارائه شده است.

با این اوصاف و با لحاظ تمام این تفاوت‌ها، با ملاک قرار دادن قانون بودجه ۱۳۹۹ ردیف‌های فرهنگی سنوات پیش از آن را گردآوری و مورد بررسی قرار دادیم. بدین شکل که با توجه به فصول ذیل «امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری» به قوانین بودجه سنوات پیش از آن مراجعه کرده و با شناسایی برنامه‌های فرهنگی اعتبارات آنها را در ذیل یک عنوان گرد آوردیم.

آنچه گردآوری شده به ما نشان می‌دهد از سال ۶۰ تا ۹۹، که شامل ۴۰ سال پس از انقلاب اسلامی می‌شود، بودجه یا اعتبارات فرهنگی از روند رو به رشدی برخوردار است. چنان که از ۴۰ میلیارد ریال در سال ۱۳۶۰ به ۱۰۵,۰۱۸ میلیارد ریال در سال ۱۳۹۹ رسیده است. در نمودار زیر می‌توان سیر اعتبارات مصوب برای بخش فرهنگ را مشاهده کرد.

نمودار (۱) بودجه فرهنگ در قوانین بودجه ۱۳۶۰ تا ۱۳۹۹ (ارقام به میلیارد ریال)

در بالاترین حد خود می‌بینیم که سال ۱۳۹۶ با اعتباری معادل ۱۰۹۰۲۳ میلیارد ریال (معادل ده هزار و ۹۰۲ میلیارد تومان) اعتبار برای فرهنگ در نظر گرفته شده است. وقتی به این اعتبارات در سنوات گذشته نگاه می‌کنیم، شاهد آنیم که از سال ۱۳۶۰ که در پایین‌ترین حد خود نسبت به سنوات مورد بررسی در این چهار دهه قرار دارد، تا به سال ۱۳۹۹ یک روند عمومی صعودی وجود دارد. یعنی، هر ساله، به جز مواردی (در هفت سال)، بر میزان اعتبارات فرهنگ افزوده شده است.

برای بررسی دقیق‌تر لازم است که روند را با مقایسه میزان افزایش یا کاهش آن در این چهار دهه ترسیم کنیم چرا که به ما کمک می‌کند بفهمیم در روند صعودی بودجه فرهنگی چه نقاط عطفی وجود دارند. برخی از این نقاط عطف را می‌توانیم این‌گونه بیان کنیم که:

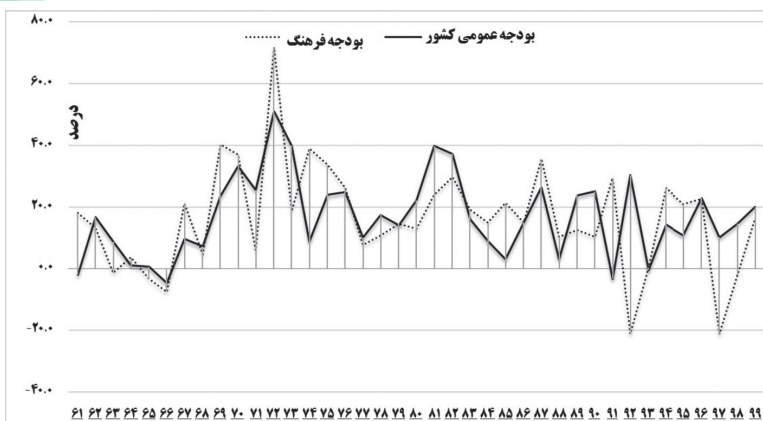
در سیر تنظیم بودجه برای فرهنگ، در این دوره، شاهدیم که میزان رشد (مثبت یا منفی) اعتبارات مصوب در سنوات مختلف گوناگون است. چنان‌که از ۷۱/۸ درصد رشد در سال ۱۳۷۲ تا (۲۱/۳-) درصد کاهش (رشد منفی) در سال ۱۳۹۷ این سیر در نوسان است.

در ۶ سال، اعتبار مصوب برای فرهنگ کمتر از سال پیش از خود بوده، یعنی رشدی منفی داشت، اما در سال (یا سال‌های) بعد خود این کاهش جبران شده، و همان‌گونه که در نمودار پیشین نشان داده شد، روند عمومی صعودی خود را حفظ کرده است. شاهد این مدعا نقاط عطفی است که نشان می‌دهد در ۱۵ سال میزان اعتبارات مصوب فرهنگ بیش از ۲۰ درصد نسبت به سال پیش از خود افزایش یا رشد مثبت داشت.

برای درک بهتر و دقیق‌تر این روند لازم دیدیم بودجه فرهنگی را با روند تصویب اعتبار برای بودجه عمومی کشور، که مربوط به هزینه‌ها و مصارف دولت است، مورد قیاس قرار دهیم. در این مقایسه می‌بینیم که عموماً روند رشد مثبت یا منفی این دو یکسان بوده است. اما تفاوت‌ها و ناهمسانی‌هایی بوده باید به چند مورد آن اشاره کنیم:

- وقتی که در سال ۱۳۶۱ بودجه عمومی کشور رشد منفی (۲- درصد) داشته، بودجه فرهنگ رشد مثبت (۱۸ درصد) داشته است.
 - وقتی که در سال ۱۳۶۳ بودجه عمومی کشور رشد مثبت (۸/۸ درصد) داشته، بودجه فرهنگ رشد منفی (۱/۴- درصد) داشته است.
 - وقتی که در سال ۱۳۷۲ بودجه عمومی کشور رشد مثبت (۵۱ درصد) داشته، بودجه فرهنگ رشد مثبت (۷۱/۸ درصد) داشته است.
 - وقتی که در سال ۱۳۹۱ بودجه عمومی کشور رشد منفی (۳/۲- درصد) داشته، بودجه فرهنگ رشد مثبت (۲۹/۴ درصد) داشته است.
 - وقتی که در سال ۱۳۹۲ بودجه عمومی کشور رشد مثبت (۳۰/۳ درصد) داشته، بودجه فرهنگ رشد منفی (۲۱/۲- درصد) داشته است.
 - وقتی که در سال ۱۳۹۷ بودجه عمومی کشور رشد مثبت (۱۰/۱ درصد) داشته، بودجه فرهنگ رشد منفی (۲۱/۳- درصد) داشته است.
 - نکته قابل توجه اینکه بودجه عمومی کشور در این چهار دهه، ۱۶ سال رشدی بالای ۲۰ درصد داشته است و تنها در ۴ سال رشدی منفی نسبت به سال پیش از خود داشت.
- همان گونه که مشاهده می شود، رابطه یکسانی در این روند میان بودجه عمومی و بودجه فرهنگی وجود ندارد. یعنی به صورت قطع نمی توان اظهار داشت که همسان با افزایش یا کاهش بودجه عمومی کشور، رشد بودجه فرهنگی مثبت یا منفی شده است.
- اما سؤال اساسی در اینجا این است که بودجه فرهنگی چه سهمی از بودجه عمومی کشور دارد؟

بودجه فرهنگ

نمودار ۲) مقایسه درصد رشد بودجه فرهنگی با بودجه عمومی کشور از سال ۱۳۶۰ تا ۱۳۹۹

جدول ۲) درصد رشد بودجه فرهنگی و بودجه عمومی کشور در سال‌های ۱۳۶۰ تا ۱۳۹۹

بودجه فرهنگی	بودجه عمومی کشور	سال	بودجه فرهنگی	بودجه عمومی کشور	سال	بودجه فرهنگی	بودجه عمومی کشور	سال	بودجه فرهنگی	بودجه عمومی کشور	سال
۱۰/۴	۲۵/۱	۱۳۶۰	۱۲/۹	۲۲/۲	۱۳۸۰	۳۷	۳۳/۳	۱۳۷۰	-	-	۱۳۶۰
۲۹/۴	-۳/۲	۱۳۹۱	۲۴/۱	۳۹/۹	۱۳۸۱	۵/۹	۲۵/۵	۱۳۷۱	۱۸	-۲	۱۳۶۱
-۲۱/۲	۳۰/۳	۱۳۹۲	۲۹/۸	۳۷/۳	۱۳۸۲	۷۱/۸	۵۱	۱۳۷۲	۱۳/۱	۱۶/۷	۱۳۶۲
۰/۴	-۰/۴	۱۳۹۳	۱۹/۲	۱۶	۱۳۸۳	۱۸/۸	۳۹/۹	۱۳۷۳	-۱/۴	۸/۸	۱۳۶۳
۲۶/۱	۱۴/۴	۱۳۹۴	۱۴/۹	۸/۹	۱۳۸۴	۳۸/۹	۸/۸	۱۳۷۴	۳/۶	۱/۱	۱۳۶۴
۲۰/۹	۱۰/۷	۱۳۹۵	۲۱/۳	۳	۱۳۸۵	۳۳/۷	۲۴/۱	۱۳۷۵	-۳/۳	۰/۶	۱۳۶۵
۲۲/۶	۲۲/۹	۱۳۹۶	۱۵/۱	۱۵/۱	۱۳۸۶	۲۶/۳	۲۵	۱۳۷۶	-۷/۶	-۴/۷	۱۳۶۶

بودجه فرهنگی	بودجه عمومی کشور	سال	بودجه فرهنگی	بودجه عمومی کشور	سال	بودجه فرهنگی	بودجه عمومی کشور	سال	بودجه فرهنگی	بودجه عمومی کشور	سال
-۲۱/۳	۱۰/۱	۱۳۹۷	۳۵/۶	۲۶/۳	۱۳۸۷	۷/۷	۱۰/۱	۱۳۷۷	۲۱/۲	۹/۶	۱۳۶۷
-۲/۲	۱۴/۶	۱۳۹۸	۱۰/۴	۳	۱۳۸۸	۱۰/۹	۱۷/۴	۱۳/۸	۴/۶	۷/۲	۱۳۶۸
۱۶/۲	۲۰	۱۳۹۹	۱۲/۶	۲۳/۹	۱۳۸۹	۱۴/۶	۱۴/۲	۱۳/۹	۴۰/۳	۲۳/۵	۱۳۶۹

۲ - سهم بودجه فرهنگی از بودجه عمومی کشور

چنان که می‌دانیم بودجه عمومی کشور شامل برآورد هزینه‌های مربوط به کلیه امور و برنامه‌هایی است که توسط دستگاه‌ها و نهادهای دولتی و عمومی اجرا می‌شود. بخشی از این بودجه مربوط به بودجه فرهنگی است که وصف آن را کردیم. اما برای اینکه بدانیم بودجه فرهنگ چه نسبت و حجمی از بودجه عمومی کشور را شامل می‌شود، لازم دیدیم در یک تناسب میان بودجه فرهنگی و بودجه عمومی کشور این نسبت و سهم را ترسیم کنیم.

نسبت بودجه فرهنگی به بودجه عمومی کشور در این چهل سال تفاوت چشمگیری را نشان نمی‌دهد. نسبت بودجه فرهنگی در این سال‌ها از سطح مشخصی فراتر نرفته و همواره میان ۱ تا ۴ درصد در نوسان بوده است. کمترین آن ۱/۲۶ درصد در سال ۱۳۶۰ و بیشترین آن ۳/۶ درصد در سال ۱۳۹۱ بود.

بودجه فرهنگی در حالی که در سال ۱۳۷۲ بیشترین رشد را داشته اما نتوانسته سهم خود را بیش از ۲/۷ درصد بالا ببرد. در مقابل، وقتی شاهد کاهش بودجه فرهنگی هستیم سهم بودجه فرهنگی هم از بودجه عمومی کشور کاهش می‌یابد. چنان که در سال ۱۳۹۲ وقتی بودجه عمومی افزایش داشت و بودجه فرهنگی کاهش یافت، سهم بودجه فرهنگی نتوانست بیشتر از ۲/۱ درصد باشد.

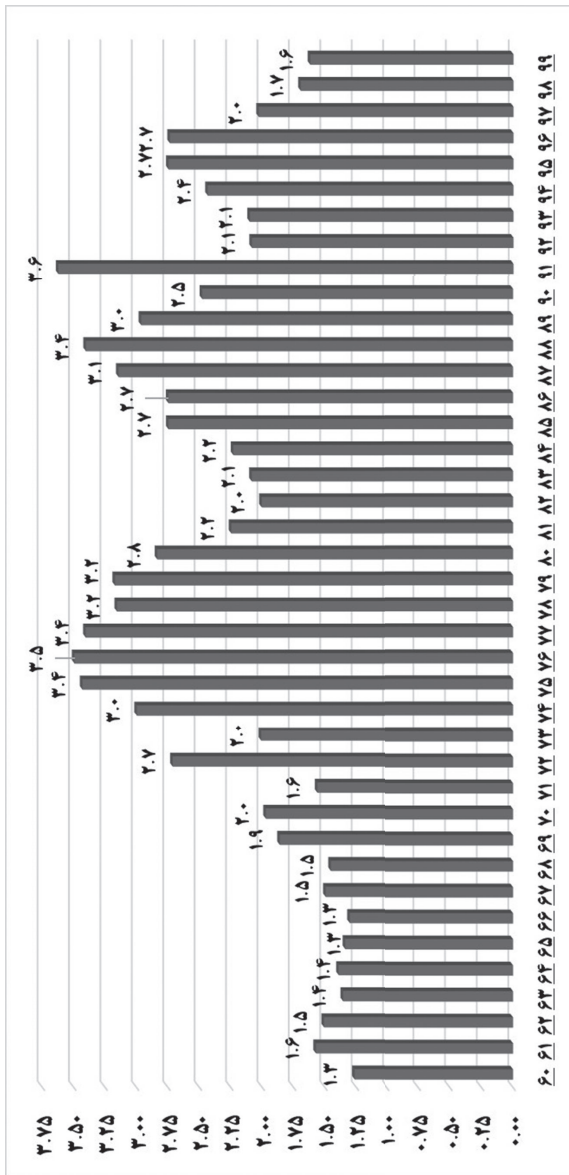
در سنوات دیگر هم که رشد بودجه عمومی را شاهدیم سهم بودجه

فرهنگی تفاوت چندانی را نشان نمی‌دهد. در سال ۱۳۸۱ رشدی قابل توجهی را در بودجه عمومی کشور می‌بینیم، اما سهم بودجه فرهنگی تنها ۲/۲ درصد است. این بی‌ارتباطی میان رشد بودجه عمومی کشور و سهم بودجه فرهنگی در شکل دیگری هم صادق است. در سال ۱۳۹۱ در حالی که بودجه عمومی کشور دارای رشدی منفی است، سهم بودجه فرهنگی در بالاترین سطح خود در طی این چهل سال قرار دارد.

در مجموع می‌توان گفت، ارتباط قطعی میان افزایش یا کاهش بودجه، فرهنگی و عمومی کشور با افزایش یا کاهش سهم بودجه فرهنگی از بودجه عمومی کشور وجود نداشته است. صحت این مدعا را می‌توان با بررسی روابط میان آنها به صوت دقیق‌تر بیان کرد.

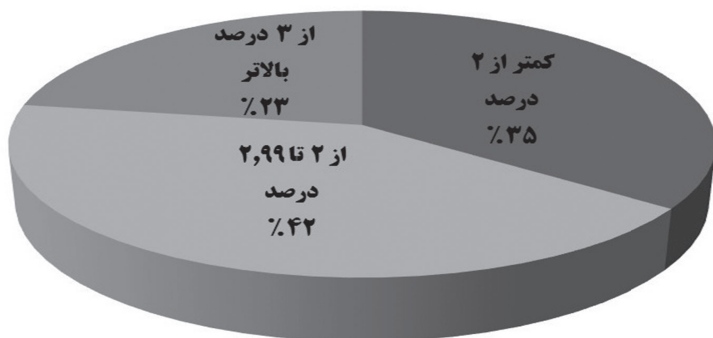
در ۵۳/۸ درصد از تغییرات مربوط به بودجه فرهنگی، بر سهم آن از بودجه عمومی کشور تأثیر مثبتی نداشته است. همچنین در ۶۹/۲ درصد از تغییرات مربوط به بودجه عمومی کشور تأثیر مثبتی بر سهم بودجه فرهنگی نداشته است. قاعدتاً با افزایش بودجه فرهنگی باید انتظار داشت که سهم آن نیز افزایش یابد اما در بیش از نیمی از سال‌ها این قاعده دیده نمی‌شود. این موضوع وقتی با توجه به رشد و درصد آن انطباق داده می‌شود، بیانگر این نکته مهم است که همواره سهم فرهنگ از بودجه عمومی کشور از دامنه محدودی فراتر نمی‌رود و نباید انتظار زیادی از بودجه‌ریزان نظام حکمرانی داشته باشیم که اعتبارات فرهنگی را افزایش قابل توجهی دهند.

گزارش رصدفرهنگی (۷)

نمودار ۳) سهم درصدی بودجه فرهنگ از بودجه عمومی کشور طی سال‌های ۱۳۶۰ تا ۱۳۹۹

اگر بخواهیم از منظری دیگر به این نسبت که، سهم بودجه فرهنگی از بودجه عمومی کشور بسیار پایین بوده، نگاه شود، می‌توان این‌گونه بیان کرد که در بیشتر اوقات کمتر از ۳ درصد است و تنها در نه سال بیش از ۳ درصد بود و حداکثر به ۳/۶ درصد رسید. در مقابل ۱۷ سال از ۲ تا ۲/۹۹ درصد بود و ۱۴ سال نیز کمتر از ۲ درصد بود. همچنین در این چهار دهه سهم بودجه فرهنگی از بودجه عمومی کشور هیچ‌گاه کمتر از ۱/۲۶ درصد نبوده است.

نمودار ۴) پراکندگی «نسبت بودجه فرهنگی از بودجه عمومی کشور» طی سال‌های ۱۳۶۰ تا ۱۳۹۹

۳- بودجه فرهنگی با توجه به برابری آن با نرخ دلار

برای آنکه تصویر دقیق‌تری از وضعیت بودجه فرهنگی طی چهل سال گذشته ارائه کنیم، آن را از منظر دیگری بررسی خواهیم کرد. نرخ ارز همواره یکی از شاخص‌های مهم در بررسی‌های اقتصادی به شمار می‌رود. به‌خصوص ارزهایی که از ثبات بیشتری در اقتصاد جهانی برخوردارند. «دلار» به عنوان یکی از ارزهایی که تاکنون در اقتصاد جهانی حضور پررنگی داشته و دارد، در کشور ما نیز به دلیل اینکه صادرات و واردات کالاها عمدتاً بر مبنای این ارز بوده، به عنوان یک شاخص اقتصادی همواره مورد توجه است. از این

جهت در اینجا با نگاهی به نرخ ارز در طی دوره مورد بررسی و تبدیل بودجه فرهنگی به این ارز وضعیت آن را بسنجیم. این امر به ما کمک خواهد کرد تا بدانیم با توجه به یک نرخ ثابت از ارزش پولی دیگر، غیر از ریال، چه وضعیتی بر بودجه فرهنگی حاکم بوده است.

نکته قابل توجه این که وضعیت نرخ ارز در کشورمان همواره از دو قاعده نرخ گذاری تبعیت کرده است. نرخ که از سوی دولت به صورت رسمی اشاره می شود و در قانون بودجه بدان استناد می شود و نرخ که در بازار آزاد میان فروشندگان و خریداران ارز تعیین می شود. لذا در اینجا سعی خواهد شد به هر دو نرخ توجه شود.

با تبدیل اعتبارات فرهنگی از ریال به دلار می بینیم که میان نرخ رسمی و غیررسمی اختلافات بسیاری وجود دارد. چنان که در برخی از سال های این اختلاف به بیش از ۲ میلیارد دلار می رسد. به عنوان نمونه در سال های ۱۳۹۱، ۱۳۷۰ و ۱۳۸۰ به ترتیب ۲۵۷۲، ۲۵۶۶ و ۲۰۶۵ میلیون دلار میان بودجه فرهنگی با نرخ رسمی و بودجه فرهنگی با نرخ غیررسمی اختلاف ارزش وجود دارد. این موضوع از این جهت اهمیت دارد که نرخ غیررسمی معمولاً به نرخ تورم نزدیک تر است و می تواند به ما کمک کند تا بدانیم وضعیت اقتصادی کشور و هزینه های مربوط به امور جاری در چه وضعیتی است. دستگاہی که اعتباری با دلار نرخ رسمی می گیرد برای هزینه های جاری خود ناچار است با نرخ غیررسمی بازار امور جاری خود را پیش ببرد. این اختلاف میان نرخ رسمی و غیررسمی دلار برای بودجه فرهنگی می تواند گویای نکات مهم دیگری نیز باشد. چرا که برنامه های فرهنگی با نرخ رسمی مصوب در قانون بودجه سالانه، در ۱۶ سال اعتباری بیش از ۳ میلیارد دلار داشته اند و تنها در ۳ سال اعتباری کمتر از ۵۰۰ میلیون دلار برایشان تصویب شده است. اما با توجه به نرخ غیررسمی وضعیت متفاوتی را شاهدیم. در ۲۰ سال اعتباری کمتر از ۵۰۰ میلیون دلار برای فرهنگ تصویب شده و تنها در ۸ سال اعتباری بیش از ۳ میلیارد دلار داشته است.

جدول ۳) اختلاف میان بودجه فرهنگی با نرخ رسمی و غیررسمی دلار طی سال‌های ۱۳۶۰ تا ۱۳۹۹ (به میلیون دلار)

سال	اختلاف	سال	اختلاف	سال	اختلاف	سال	اختلاف
۱۳۶۰	۳۵۲	۱۳۷۰	۲۵۶۶	۱۳۸۰	۲۰۶۵	۱۳۹۰	۷۳۶
۱۳۶۱	۴۴۲	۱۳۷۱	۳	۱۳۸۱	۲	۱۳۹۱	۲۵۷۲
۱۳۶۲	۵۲۰	۱۳۷۲	۳۵	۱۳۸۲	۵	۱۳۹۲	۷۶۸
۱۳۶۳	۵۰۶	۱۳۷۳	۱۶۳	۱۳۸۳	۴	۱۳۹۳	۸۶
۱۳۶۴	۵۵۹	۱۳۷۴	۴۵۰	۱۳۸۴	۳	۱۳۹۴	۳۲۲
۱۳۶۵	۶۴۷	۱۳۷۵	۷۲۳	۱۳۸۵	۶	۱۳۹۵	۳۷۲
۱۳۶۶	۶۸۶	۱۳۷۶	۱۰۲۶	۱۳۸۶	۱۵	۱۳۹۶	۴۹۲
۱۳۶۷	۸۸۳	۱۳۷۷	۱۲۸۰	۱۳۸۷	۳۰	۱۳۹۷	۱۲۷۳
۱۳۶۸	۸۹۸	۱۳۷۸	۱۵۷۱	۱۳۸۸	۲۰	۱۳۹۸	۱۴۱۴
۱۳۶۹	۱۶۳۸	۱۳۷۹	۱۸۱۱	۱۳۸۹	۹۰	۱۳۹۹	۲۱۹۱

این امر با مقایسه روند تصویب اعتبار بر مبنای نرخ رسمی و غیررسمی دلار نیز قابل توجه است. نمودار ذیل که به موازات نمودار (۱)، البته با نرخ دلار تهیه شده نیز نقاط عطف جدیدی را به ما نشان می‌دهد که قابل بررسی هستند. در نمودار مشاهده کردیم که روند بودجه از سال ۱۳۶۰ تا ۱۳۹۹ عموماً رو به افزایش است. اما این روند با توجه به نرخ ارز اندکی متفاوت است.

مبلغ ریالی بودجه فرهنگی از ۴۰ میلیارد ریال در سال ۱۳۶۰ به ۱۰۵,۰۱۸ میلیارد ریال در سال ۱۳۹۹ رسیده است. اما با نرخ «رسمی» از ۵۰۰ میلیون دلار به ۲۵۰۰ میلیون دلار رسیده، در مقابل با نرخ «غیررسمی» از ۱۴۸ میلیون دلار به ۳۰۹ میلیون دلار رسید.

سیر نمودار اعتبار دلاری فرهنگ نیز خود بیانگر آن است که هیچ‌گاه با نرخ «غیررسمی» فراتر از ۳۵۵ میلیون دلار نرفته و در سال ۱۳۶۶ حتی به ۵۲ میلیون دلار نیز رسیده است. کاهش قابل توجه بودجه فرهنگی با این نرخ از سال ۱۳۹۷ به این سو و با توجه به بحران‌های اقتصادی در کشور بسیار قابل تأمل است.

گزارش رصد فرهنگی (۷)

نمودار (۵) بودجه فرهنگی به دلار طی سال‌های ۱۳۶۰ تا ۱۳۹۹ و مقایسه نرخ رسمی با غیررسمی (میلیون دلار)

۴- انواع اعتبارات فرهنگی

تاکنون آشنایی نسبی با جایگاه بودجه فرهنگی در بودجه سالانه و نسبت آن با بودجه عمومی به دست آمد. اما لازم است در ادامه به این موضوع پرداخته شود که ابعاد بودجه فرهنگی به چه شکلی بوده و خود این بودجه چگونه ترکیب شده است. اعتبارات حوزه فرهنگ، همان گونه که پیش تر توضیح داده شد، از بودجه برنامه های مرتبط با مقولات فرهنگی تشکیل شده است. برنامه هایی که پیرامون دین و مذهب، ورزش و تفریحات، فرهنگ و هنر، میراث فرهنگی، رسانه، گردشگری، صنایع دستی و در نهایت تحقیق و توسعه در امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری است. با توجه به تغییراتی که طی این چهل سال در نظام بودجه ریزی داشتیم و در سال ۱۳۹۹ آخرین تغییرات را شاهدیم، گفتیم که ملاک خود را برنامه ها و فصل بندی قانون بودجه این سال قرار داده ایم. چرا که در سنوات گذشته به مرور تغییرات تکمیل شد و این سال به نوعی آخرین نسخه از تغییرات اعمال شده در این چهار دهه به شمار می رود. بر این مبنا، در این قسمت با مروری بر برنامه های فرهنگی آنها را طی تنها در یک دهه (دهه ۱۳۹۰) مورد مقایسه قرار خواهیم داد. زیرا در سنوات پیش از این به دلیل تغییراتی که در خود برنامه ها و فصل ها شکل گرفته امکان مقایسه درست را دچار اشکال می کند.

۴-۱- برنامه های فرهنگی

برنامه هایی که به نام برنامه های فرهنگی در قوانین بودجه می شناسیم، در قانون بودجه سال ۱۳۹۹ در هشت فصل دسته بندی شده اند. این فصول مجموعاً ۱۲۹ برنامه را در خود دارند که نسبت توزیع برنامه ها در میان فصول هشت گانه متفاوت است.

برای فصل «دین و مذهب» که ۳۹ برنامه تعیین شده و اموری چون تبلیغ، قرآن، مساجد، حج و زیارت، حوزه های علمیه برنامه های و مانند آنها را در خود دارد، به شرح زیر احصاء شده اند:

- تأمین خدمات فرهنگی و تبلیغی مبلغان
- شناسایی، جذب و اعزام مبلغان دینی
- حمایت از آموزش‌های حوزه‌های علمیه خواهران
- حمایت از فعالیت‌های فرهنگی حوزه‌های علمیه خواهران
- فعالیت‌های فرهنگی حوزه‌های علمیه
- ساماندهی و ارتقای فعالیت‌های قرآنی
- حمایت از فعالیت‌های فرهنگی و دینی در خارج از کشور
- حمایت و هدایت فعالیت‌های فرهنگی-دینی در دانشگاه‌ها
- تدوین سند و گفتمان‌سازی الگوی اسلامی-ایرانی پیشرفت
- شناسایی و تأمین نیازهای فکری-دینی
- حمایت و راهبری فعالیت‌های تبلیغ و ترویج قرآن کریم
- ارتقای فعالیت فرهنگی-دینی مساجد
- توانمندسازی اقشار تأثیرگذار دینی و انقلابی
- اطلاع‌رسانی و تبلیغات دینی رسانه‌ای
- حمایت از امور اهل سنت (مذاهب اسلامی)
- حمایت از مراسم ملی و مذهبی در کشور
- ساماندهی و ارتقای فعالیت‌های فرهنگی-دینی (مساجد، تشکلات دینی، آحاد و اقشار تأثیرگذار)
- راهبری، نظارت و اداره امور بقیاع و اماکن مذهبی
- سازمان‌دهی اعزام و پشتیبانی از اعزام روحانیون و مبلغان دینی
- ساماندهی اعزام زائران به حج تمتع عمره و عتبات عالیات
- حمایت از حوزه‌های علمیه و مدارس علوم دینی
- آموزش‌های حوزه‌های علمیه
- گسترش و تعمیق اندیشه تقریب مذاهب اسلامی
- حمایت از گسترش فعالیت‌های فرهنگی در مساجد
- حمایت از آموزش‌های حوزه‌های علمیه خراسان
- حمایت از آموزش‌های حوزه‌های علمیه برادران
- حمایت از فعالیت‌های فرهنگی حوزه‌های علمیه برادران

فصل دیگری که در حیطه فرهنگ تعریف شده، فصل «ورزش و تفریحات» است که در بردارنده ۸ برنامه است. در این فصل برنامه‌ها پیرامون ورزش در سطوح و اقشار مختلف را شامل می‌شود که به شرح زیر است:

- رشد و گسترش ورزش همگانی	- گسترش ورزش کارگران
- ورزش همگانی دانشجویان	- تربیت بدنی دانش آموزان
- گسترش ورزش قهرمانی	- حمایت از توسعه ورزش قهرمانی
- ایجاد، توسعه و تجهیز فضاهای ورزشی کشور	- گسترش ورزش قهرمانی دانشجویان

فصل «فرهنگ و هنر»، فصل دیگری در قانون بودجه است که برنامه‌های آن در ذیل بودجه فرهنگی قرار می‌گیرد. در این فصل ۳۷ برنامه تعریف شده که به اموری چون، سینما، موسیقی، هنرهای نمایشی، کتاب و کتابخوانی، زنان، خانواده، جوانان و مواردی به شرح زیر را دربر دارد:

- توسعه نشر و ترویج کتابخوانی	- ارتقای دانش و فناوری‌های نوین صنعت سینمای کشور
- راهبری و ارتقای محصولات چاپی	- توسعه مناسبات فرهنگی بین‌المللی
- راهبری و حمایت از ظرفیت‌ها و فعالیت‌های فرهنگی و دینی در خارج از کشور	- توسعه، تأمین و تولید آثار متناسب تربیتی و پرورشی کودکان و نوجوانان
- ارزیابی تحقق سیاست‌ها، برنامه‌ها و طرح‌های مرتبط با وضعیت زنان و خانواده	- شناسایی، گردآوری، ساماندهی و حفاظت و اشاعه کتب خطی و چاپی
- حفظ و نشر آثار فرهنگی و هنری دفاع مقدس	- حمایت و گسترش سینمای ملی
- شناسایی، گردآوری، ساماندهی و حفاظت و اشاعه اسناد ملی	- ارتقای توانمندی‌ها و مشارکت‌های اجتماعی جوانان و زنان
- حمایت از توسعه و الگوسازی مد و لباس اسلامی-ایرانی	- حمایت از توسعه صنعت انیمیشن
- حمایت و بزرگداشت شخصیت‌های فرهنگی و دینی	- حمایت، هدایت و ارتقای امور فرهنگی در ورزش
- حمایت و صیانت از موسیقی ملی	- حمایت و گسترش هنرهای تجسمی
- حمایت و گسترش هنرهای نمایشی	- رشد و پرورش فکری کودکان و نوجوانان
- سیاست‌گذاری در امور زنان و تحکیم خانواده	- گسترش و بهسازی کتابخانه‌های عمومی
- ارتقای فرهنگ عمومی	- شناسایی، ساماندهی، حفاظت و اشاعه آثار و اسناد پارلمانی
- ارائه خدمات فرهنگی به کاروان‌های راهیان نور	- آموزش و گسترش زبان فارسی در خارج از کشور
- حمایت از بهبود فضای کسب و کار فرهنگی و هنری	- دیجیتال سازی و ارتقای خدمات دیجیتالی
- شناسایی، گردآوری، ساماندهی و حفاظت و اشاعه آثار مکتوب خطی و غیرخطی ملی	- معرفی و ترویج فرهنگ و تمدن ایرانی اسلامی در خارج از کشور

گزارش رصد فرهنگی (۷)

- حمایت و هدایت امور فرهنگی و تربیتی و تقویت سرمایه اجتماعی جوانان - حمایت از فعالیت‌های فرهنگی، هنری، دینی استان‌ها - راهبری و حمایت از تحکیم خانواده	- انجام فعالیت‌های فرهنگی مرتبط با تجلیل از مقام حضرت امام خمینی (ره) - نشر آثار حضرت امام خمینی (ره) - ایجاد، توسعه و تجهیز فضاهای فرهنگی کشور - حمایت و هدایت فعالیت‌های فرهنگی مشاوره دانشجویان

فصل «میراث فرهنگی»، دیگر فصل مربوط به فرهنگ است که شامل ۷ برنامه پیرامون مباحث و امور میراث و موزه‌داری بوده و شامل موارد زیر است:

- گسترش خدمات موزه‌ای (این برنامه دو بار تکرار شده است) - شناسایی و حفظ میراث فرهنگی ناملموس - بررسی، شناسایی، تجهیز، مرمت و آماده‌سازی آثار، بناها، بافت‌ها و محوطه‌های باستان‌شناختی و تاریخی	- اکتشاف باستان‌شناختی و تاریخی - تأمین، حفظ و مرمت اشیای باارزش فرهنگی و تاریخی - تأمین، حفاظت و مرمت میراث غیرمنقول باارزش فرهنگی و تاریخی

برنامه‌های ذیل فصل «رسانه»، که شامل ۱۵ برنامه پیرامون امور صدا و سیما، مطبوعات و نشریات است، به شرح زیر است:

- تأمین و تولید در بستر فضای مجازی شبکه‌های تعلیمی - تأمین، تولید و پخش صدای سراسری - گسترش فعالیت‌های رسانه‌ای برون‌مرزی - تولید و انتشار خبر - حمایت و ارتقای مطبوعات - تولید، تأمین و پخش خبر، گزارش‌ها و مستندات خبری - تولید و انتشار خبر	- تولید و پخش صدا و سیمای مراکز استانی - تأمین، تولید و پخش سیمای سراسری - توسعه رسانه‌های شنیداری و دیداری - نظارت بر سازمان صدا و سیما - انتشار نشریات سازمان خبرگزاری جمهوری اسلامی ایران - هدایت تبلیغات و اطلاع‌رسانی - ساماندهی و توسعه رسانه‌ها و فعالیت‌های فرهنگی دیجیتال - تولید، حفظ، معرفی و انتشار علم و فناوری

در فصل «گردشگری»، نیز ۴ برنامه وجود دارد و به امور گردشگری مربوط می‌شود و شامل:

<ul style="list-style-type: none"> - راهبری توسعه گردشگری داخلی - توسعه گردشگری پایدار و الکترونیک 	<ul style="list-style-type: none"> - جذب گردشگران ورودی به کشور - توسعه سرمایه‌گذاری و اقتصاد گردشگری
--	---

فصل «صنایع دستی» نیز به عنوان بخش دیگری از فرهنگ شامل ۳

برنامه پیرامون این حوزه و شامل برنامه‌های زیر است:

احیاء و رشد تولیدات صنایع دستی؛ طراحی و ترویج صنایع دستی؛

حمایت از توسعه صادرات صنایع دستی.

فصل «تحقیق و توسعه در امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری» که

متمرکز بر امور پژوهش کاربردی در زمینه فرهنگ است، دربردارنده ۱۶ برنامه

است و شامل همه بخش‌ها و امور فرهنگ تحت عناوین زیر است:

برنامه پژوهش‌های میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی	برنامه پژوهش‌های کاربردی در حوزه فرهنگی و تبلیغی دانشگاه‌ها
برنامه پژوهش‌های کاربردی در حوزه علوم فرهنگی اسلامی	برنامه پژوهش‌های کاربردی حوزه‌های علمی و برادران
برنامه پژوهش‌های کاربردی در حوزه سیاست‌های علمی و فرهنگی	برنامه پژوهش‌های کاربردی در حوزه تبلیغات اسلامی
برنامه پژوهش‌های کاربردی در امور کتب و اسناد پارلمانی	برنامه پژوهش‌های کاربردی در امور فرهنگی، هنری و رسانه‌ای
برنامه پژوهش‌های کاربردی در امور ورزش و جوانان	برنامه پژوهش‌های کاربردی در امور کتب و اسناد ملی
برنامه پژوهش‌های کاربردی حوزه‌های علمی و خراسان	برنامه پژوهش‌های کاربردی حوزه‌های علمی و خاوران
برنامه تدوین ضوابط و مقررات فرهنگی	برنامه پژوهش‌های کاربردی در امور زنان و خانواده

با توجه به تعداد برنامه‌هایی که در ذیل هر فصل ذکر شده و نمودار زیر نشان

داده شده، بیشترین حجم برنامه‌های فرهنگی مربوط به حوزه «دین و مذهب» و

با اختلاف اندکی «فرهنگ و هنر» است. این دو فصل بیش از نیمی از برنامه‌های

فرهنگی را در خود دارند. کمترین میزان برنامه‌ها مربوط به حوزه صنایع دستی است.

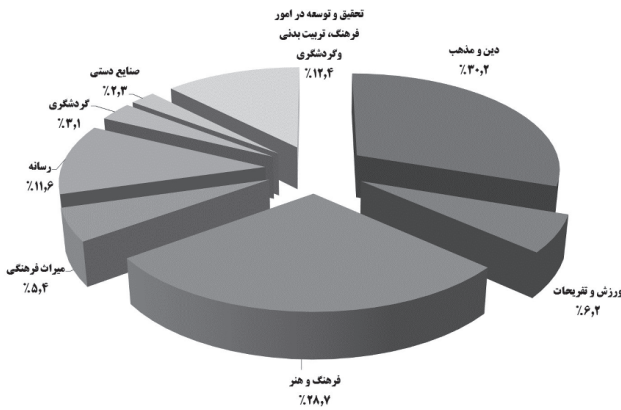
با شناختی که از کم و کیف برنامه‌های فرهنگی و پراکندگی آنها در فصول مختلف

به دست آمده حال باید به این موضوع پرداخت که وضعیت اعتباری به چه شکلی است.

برای درک بهتر با برش یک دهه‌ای از این چهل سال که سنخیت میان برنامه‌هایشان

بیشتر باشد، وضعیت اعتبارات و در مجموع بودجه فرهنگی را پی می‌گیریم.

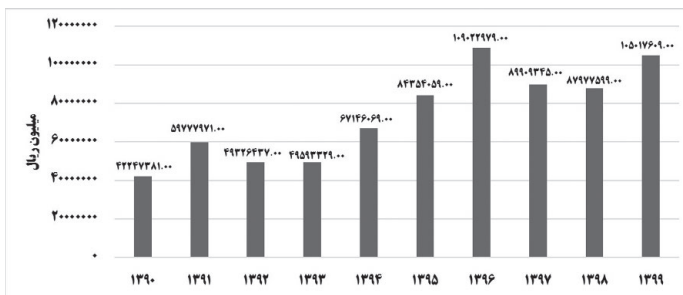
گزارش رصد فرهنگی (۷)

نمودار ۶) درصد سهم هریک از فصول «امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری» از برنامه‌های فرهنگی در قانون بودجه ۱۳۹۹

۵- اعتبارات فرهنگی در دهه ۱۳۹۰

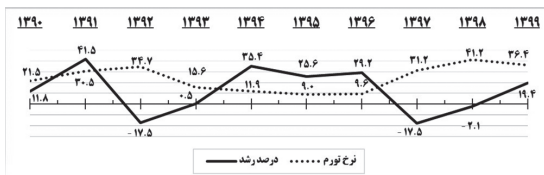
پیش‌تر نشان دادیم که اعتبارات در نظر گرفته شده برای فرهنگ طی چهار دهه گذشته به چه شکلی بوده است. در اینجا برای بررسی بیشتر و جزئی‌تر بودجه فرهنگی، ابتدا اعتبارات دهه ۹۰ را به صورت مختصر بیان خواهیم کرد.

نمودار ۷) بودجه مصوب برای فرهنگ در دهه ۱۳۹۰

بودجه فرهنگ در دهه ۱۳۹۰ بین ۴ تا ۱۰ هزار میلیارد تومان در نوسان است. کمترین آن در سال ۱۳۹۰ با رقم ۴ هزار و ۲۲۴ میلیارد تومان قرار دارد

و سال ۱۳۹۶ با رقم ۱۰ هزار و ۹۰۲ میلیارد تومان در بالاترین سطح خود قرار دارد. سیر عمومی تصویب بودجه برای فرهنگ در این دهه صعودی بوده و با میانگین رشد ۱۲/۶ درصد روند کلی رو به افزایش را نشان می‌دهد. البته نباید از این روند برداشت بهبودی اوضاع منابع مالی در بخش فرهنگ را داشت و تحلیلی تک‌بعدی کرد. چرا که این روند افزایشی اعتبارات در هر سال مطابق با روند افزایش تورم در همان سال همراه نیست. چنان‌که از ابتدای دهه ۹۰ تا پایان آن درصد رشد میزان اعتبارات فرهنگ نسبت به نرخ تورمی که سالانه توسط بانک مرکزی اعلام می‌شود، همخوانی ندارد و رابطه مستقیمی بین آنها دیده نمی‌شود. یعنی افزایش تورم تأثیر مداومی بر میزان رشد مثبت بودجه فرهنگی نداشته و حتی شاهدیم که در چند سال روند کاهشی داشته است. این بدان معناست که اگرچه هزینه‌های فعالیت‌ها و برنامه‌های فرهنگی روندی افزایشی داشته، اما به همان نسبت بودجه لازم تأمین نشده است.

نمودار ۸) مقایسه نرخ تورم و درصد رشد سالانه بودجه فرهنگی طی دهه ۱۳۹۰

در نمودار بالا می‌بینیم که خط ترسیمی برای تورم اعلامی از سوی بانک مرکزی جمهوری اسلامی در این دهه همواره در یک سیر بالاتر از ۹ درصد در حرکت است. اما درصد رشد بودجه فرهنگی در چهار سال در حد صفر یا زیر صفر بود و در مجموع شش سال زیر خط تورم قرار دارد.

۶- مقایسه اعتبارات فصول فرهنگی

با توجه به اینکه حوزه‌ها و فصل‌های تعیین شده در «امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری» را ملاک بررسی قرار دادیم و در مورد برنامه‌های مرتبط با هریک از این فصول آشنا شدیم، لازم است جهت آشنایی بیشتر با رویکردهای

سیاست‌گذاران در بودجه فرهنگی، بدانیم حجم اعتباراتی که برای آنها در نظر گرفته شده به چه منوالی است. یعنی بودجه فرهنگی در میان فصول هشت‌گانه خود به چه شکلی توزیع شده است. چرا که برخی از فصول می‌توانند اهمیت بیشتری داشته و برای سیاست‌گذار از جایگاه مهم‌تری برخوردار باشند و ضرورت بدانند حجم اعتبار بالاتری را برای یک فصل در نظر بگیرد. البته بررسی علل و عوامل چنین سیاست‌هایی می‌تواند و باید به عنوان یک موضوع مستقل مورد بررسی قرار گیرند. اما در اینجا، در همین اندازه که توصیف دقیقی بر مبنای اعداد و ارقام بودجه‌ای ارائه شود، اکتفا خواهد شد.

تصور اولیه بر این است که میان تعداد برنامه‌های هر فصل و حجم اعتباری که برای آن فصل در نظر گرفته شده باید رابطه مستقیمی وجود داشته باشد، یعنی هرچه فصلی برنامه‌های بیشتری داشته باشد، باید اعتبارات بیشتری را هم دربرگیرد؛ اما در واقع این اتفاق نیفتاده است، یعنی این رابطه به دلیل حجم و جنس فعالیت‌ها در فصول مختلف، میان برنامه‌ها به هم خورده است.

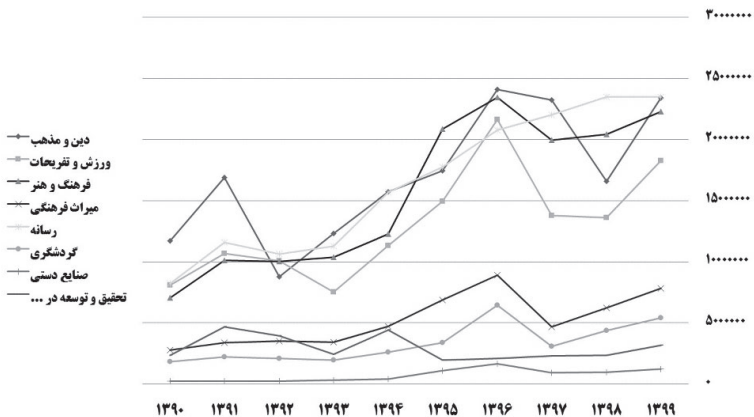
جدول (۴) سهم درصدی فصول فرهنگی از حجم برنامه‌ها و اعتبارات مربوط به کل بودجه فرهنگ در قوانین بودجه دهه ۱۳۹۰

عنوان فصل	سهم از برنامه	سهم از بودجه
دین و مذهب	۳۰/۲	۲۲/۹
ورزش و تفریحات	۶/۲	۱۷/۵
فرهنگ و هنر	۲۸/۷	۲۱/۱
میراث فرهنگی	۵/۴	۷
رسانه	۱۱/۶	۲۲/۱
گردشگری	۳/۱	۴/۵
صنایع دستی	۲/۳	۱
تحقیق و توسعه در امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری	۱۲/۴	۴

فصل «دین و مذهب» که بیشترین سهم را از برنامه‌های فرهنگی داشته، به صورت مشخص بیشترین سهم از اعتبارات فرهنگی را به خود اختصاص

داده است. اما فصل «فرهنگ و هنر» که به لحاظ تعداد برنامه در رتبه دوم قرار داشت، به لحاظ بودجه‌ای در رتبه سوم قرار گرفته است چرا که فصل «رسانه» که از نظر برنامه‌های در رتبه چهارم بود، از نظر بودجه‌ای در رتبه دوم قرار می‌گیرد. به عبارتی فصل «رسانه» با داشتن ۱۱/۶ درصد از برنامه‌های فرهنگی، ۲۲/۱ درصد از بودجه فرهنگی را به خود اختصاص داده است. همچنین فصل «ورزش و تفریحات» که با ۶/۲ درصد در رتبه پنجم برخوردار از برنامه‌های فرهنگی قرار داشت، با ۱۷/۵ درصد در رتبه چهارم بودجه فرهنگی جای گرفته است.

برای اینکه این نسبت‌ها را دقیق‌تر بررسی کنیم در اینجا بودجه هر یک از فصول را در این دهه مورد بررسی قرار خواهیم داد. البته باید متذکر شد که تغییرات به وجود آمده در نظام بودجه‌نویسی که بر جابه‌جایی برنامه‌ها در ذیل فصول تا حدی تأثیرگذار است به عنوان یک عامل مورد توجه است. نمودار زیر نگاهی کلی به اعتبارات هر یک از فصول هشت‌گانه در قوانین بودجه در این دهه را به ما نشان می‌دهد. رنگ مربوط به هر یک از فصول بیانگر حجم اعتباری است که در هر سال برای آن در نظر گرفته شده است. میزان تغییرات و جزئیات آن در ادامه بیان می‌شود.

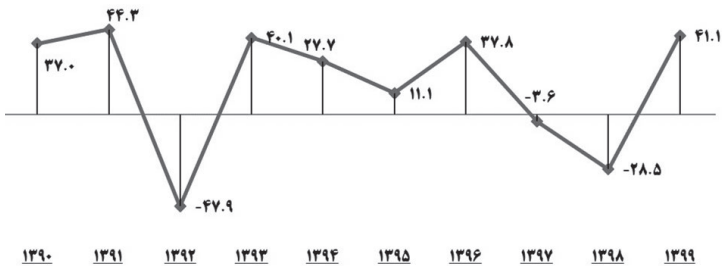

نمودار ۹) مقایسه حجم اعتبارات تعیین شده برای فصول فرهنگی در قوانین بودجه دهه ۱۳۹۰

گزارش رصد فرهنگی (۷)

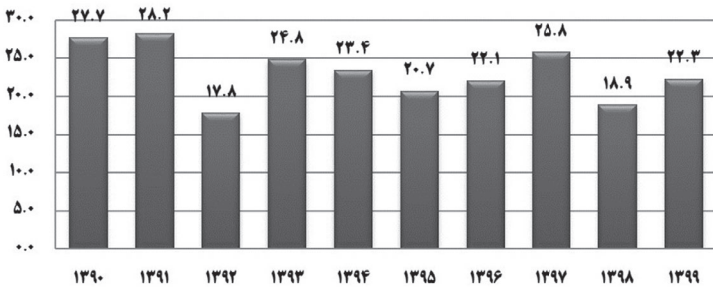
۱-۶- تغییرات در بودجهٔ دین و مذهب در دههٔ ۹۰

بودجهٔ تصویب شده برای فصل دین و مذهب که بیشترین تعداد برنامه‌ها و بودجه را در میان دیگر فصول دارد، در طی دههٔ ۱۳۹۰ بین ۴۴ درصد در سال ۱۳۹۱ تا (۴۸-) درصد در سال ۱۳۹۲ در نوسان بوده است. اعتبارات این فصل در سه سال رشدی منفی داشته اما در هفت سال رشد مثبتی را شاهدیم.

نمودار ۱۰) درصد رشد اعتبارات فصل «دین و مذهب» در دههٔ ۱۳۹۰

در کنار روند افزایش و کاهش اعتبارات در بودجهٔ فصل دین و مذهب، سهم این فصل از اعتبارات فرهنگی اگرچه در حجمی با فراز و نشیب است اما هیچ‌گاه کمتر از ۱۷ درصد نبوده، و از ۲۸/۲ درصد نیز تجاوز نکرده است.

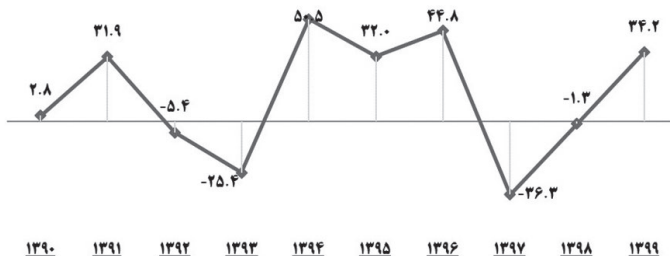

نمودار ۱۱) سهم درصدی اعتبارات فصل «دین و مذهب» از بودجهٔ فرهنگی در دههٔ ۱۳۹۰

۲-۶- تغییرات در بودجه ورزش و تفریحات در دههٔ ۹۰

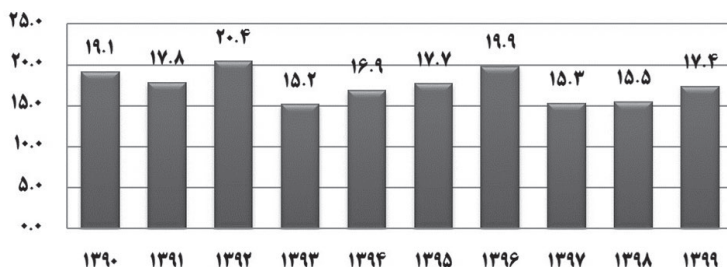
روند تصویب اعتبارات برای فصل ورزش و تفریحات بیانگر آن است که میزان رشد این

اعتبارات بین ۵۰/۵ درصد در سال ۱۳۹۴ تا (۳۶/۳-) درصد در سال ۱۳۹۷ در نوسان است. یک روند ثابت رو به رشد یا کاهش برای این فصل مشاهده نمی‌شود.

نمودار ۱۲) درصد رشد اعتبارات فصل «ورزش و تفریحات» در دهه ۱۳۹۰

اما سهم سالانه این فصل از بودجه فرهنگی تفاوت چندانی را در این دهه نشان نمی‌دهد و بین ۱۵ تا ۲۰ درصد قرار دارد.

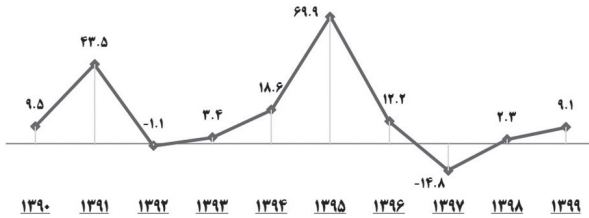

نمودار ۱۳) سهم درصدی اعتبارات فصل «ورزش و تفریحات» از بودجه فرهنگی در دهه ۱۳۹۰

۳-۶- تغییرات در بودجه فرهنگ و هنر در دهه ۹۰

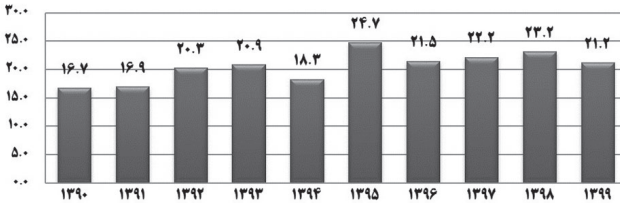
نوسانات تخصیص بودجه به این فصل در طی این ده سال بسیار بالاست. چنان‌که از ۶۹/۹ درصد افزایش در سال ۱۳۹۵ تا (۱۴/۸-) درصد در سال ۱۳۹۷ متفاوت است و در سال‌های دیگر، به‌جز سال ۱۳۹۱، نیز یک سیر متعادلی را شاهدیم.

گزارش رشد فرهنگی (۷)

نمودار ۱۴) درصد رشد اعتبارات فصل «فرهنگ و هنر» در دهه ۱۳۹۰

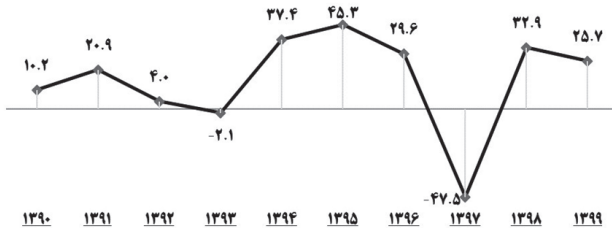
با این حال در سهم این فصل از اعتبارات فرهنگی اختلاف چندانی مشاهده نمی‌شود. سهم فصل «فرهنگ و هنر» از بودجه فرهنگی طی این دهه بین ۱۶ تا ۲۵ درصد در نوسان است.

نمودار ۱۵) سهم درصدی اعتبارات فصل «فرهنگ و هنر» از بودجه فرهنگی در دهه ۱۳۹۰

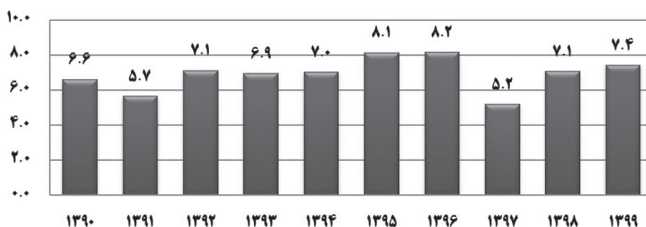
۴-۶- تغییرات در بودجه میراث فرهنگی در دهه ۹۰

بودجه میراث فرهنگی نیز از نوسانات بودجه‌ای در این ده سال بی‌نصیب نبوده است. رشد اعتبارات این فصل بین ۴۵/۳ درصد در سال ۱۳۹۵ که بیشترین افزایش را نشان می‌دهد تا (۴۷/۵-) درصد در سال ۱۳۹۷ که کمترین رشد و در واقع بیشترین کاهش را نشان می‌دهد در نوسان است.

نمودار ۱۶) درصد رشد اعتبارات فصل «میراث فرهنگی» در دهه ۱۳۹۰

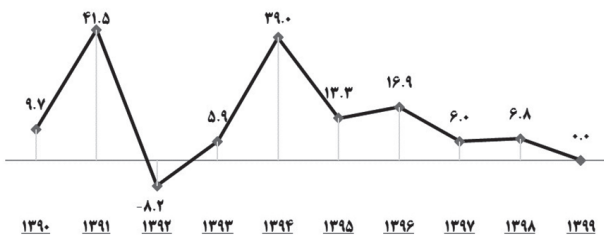
این نوسانات در سهم پایین این فصل از اعتبارات فرهنگی که حداکثر ۸/۲ درصد را شامل می‌شود، چندان معنی‌دار نیست. با این حال پایین‌ترین سهمی که برای این فصل وجود دارد (۵/۲ درصد) مربوط به سال ۱۳۹۷ است که بیشترین کاهش را نیز در این دهه داشته است.

نمودار ۱۷) سهم درصدی اعتبارات فصل «میراث فرهنگی» از بودجه فرهنگی در دهه ۱۳۹۰

۵-۶- تغییرات در بودجه رسانه در دهه ۹۰

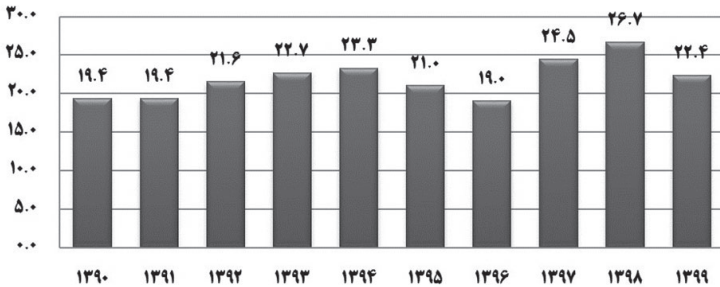
اعتبارات فصل رسانه اگرچه در این ده سال نوسانات زیادی را به خود ندیده و در بازه ۴۱/۵ درصد و (۸/۲-) درصد قرار دارد، اما روند رشد اعتبارات آن سیری نزولی دارد.

نمودار ۱۸) درصد رشد اعتبارات فصل «رسانه» در دهه ۱۳۹۰

به‌رغم سیر نزولی اعتبارات فصل در این دهه، سهم آن از اعتبارات فرهنگی در وضعیت مناسبی قرار دارد. کمترین حد آن ۱۹ درصد در سال ۱۳۹۶ بوده و بیشترین سهم آن هم در حد ۲۶/۷ درصد در سال ۱۳۹۸ بود.

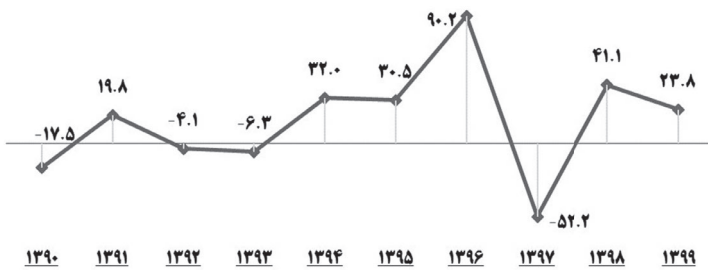
گزارش رصد فرهنگی (۷)

نمودار ۱۹) سهم درصدی اعتبارات فصل «رسانه» از بودجه فرهنگی در دهه ۱۳۹۰

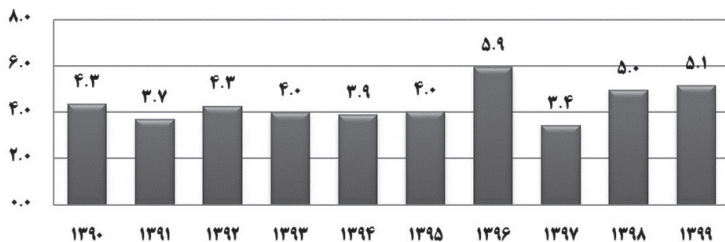
۶-۶- تغییرات در بودجه گردشگری در دهه ۹۰

میزان رشد اعتبارات گردشگری در دهه ۹۰ روند پرچالشی دارد. در حالی که سال ۱۳۹۶ شاهد افزایش ۹۰ درصدی هستیم در سال ۱۳۹۷ به یکباره ۵۲ درصد کاهش می‌یابد. در مجموع باید گفت که روند تصویب بودجه برای این فصل در چهار سال رشد منفی داشت و مابقی مثبت بود.

نمودار ۲۰) درصد رشد اعتبارات فصل «گردشگری» در دهه ۱۳۹۰

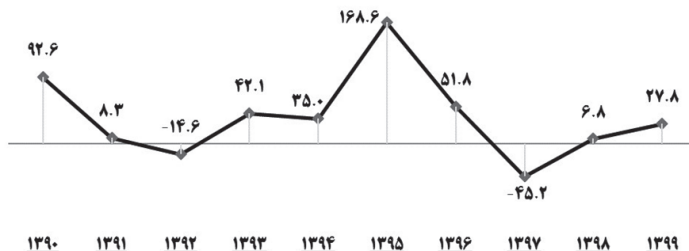
در این روند اما، سهم پایین این فصل از اعتبارات فرهنگی در سطح خود باقی مانده و در بهترین حالت در سالی که بیشترین رشد را داشته توانسته سهمی ۵/۹ درصدی از اعتبارات فرهنگی به دست آورد.

نمودار ۲۱) سهم درصدی اعتبارات فصل «گردشگری» از بودجه فرهنگی در دهه ۱۳۹۰

۶-۷- تغییرات در بودجه صنایع دستی در دهه ۹۰

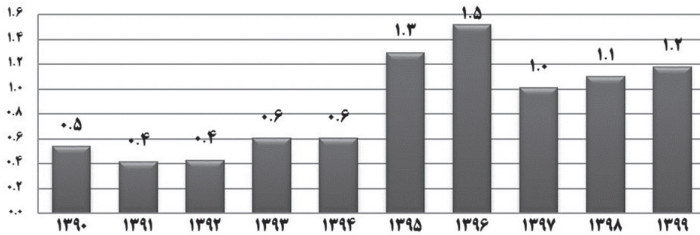
میزان رشد اعتبارات سالانه در این فصل بسیار متفاوت است زیرا در سال ۱۳۹۵ اعتبارات آن نسبت به سال قبل ۱۶۸/۶ درصد افزایش می‌یابد اما دو سال بعد (یعنی ۱۳۹۷) ۴۵ درصد کاهش را نشان می‌دهد.

نمودار ۲۲) درصد رشد اعتبارات فصل «صنایع دستی» در دهه ۱۳۹۰

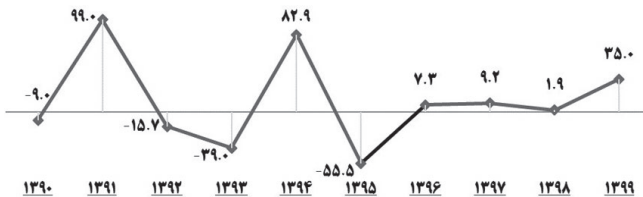
با این حال سهم اندک این فصل در این دهه عموماً رو به افزایش است. یعنی در سال ۱۳۹۰ سهم آن از اعتبارات فرهنگی که ۰/۵ درصد بود در سال ۱۳۹۹ به ۱/۲ درصد رسید. در بهترین حالت سهم فصل صنایع دستی در سال ۱۳۹۶ به ۱/۵ درصد رسیده است. نکته قابل توجه اینکه افزایش بالای سال ۱۳۹۵ به نوعی اعتبارات گردشگری را از سطح بسیار پایین خود (کمتر از یک درصد) بالا کشیده و در سنوات بعد، از آن سطح پایین نیامده است.

گزارش رصده فرهنگی (۷)

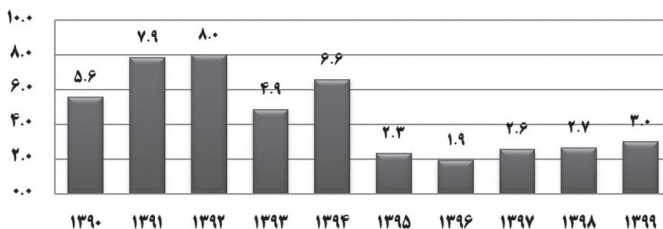

نمودار ۲۳) سهم درصدی اعتبارات فصل «صنایع دستی» از بودجه فرهنگی در دهه ۱۳۹۰

۸-۶- تغییرات در بودجه تحقیق و توسعه در امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری در دهه ۹۰
این فصل از جمله فصولی است که تغییرات برنامه‌ای در آن بسیار قابل توجه است. یعنی در ذیل آن در طی این ده سال برنامه‌هایی قرار گرفته یا خارج شدند که این امر بر میزان اعتبارات و روند رشد و سهم آن تأثیرگذار بوده است. در سنواتی این فصل ۳ برنامه داشته و در سالی نیز به ۱۶ برنامه رسیده است. لذا تحلیل یا حتی توصیف آن می‌تواند با دقت انجام نپذیرد و در حد نمایش نمودارهای رشد و سهم مربوطه جهت آگاهی اکتفا می‌شود.

نمودار ۲۴) درصد رشد اعتبارات فصل «تحقیق و توسعه در امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری» در دهه ۱۳۹۰

نمودار ۲۵) سهم درصدی اعتبارات فصل «تحقیق و توسعه در امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری» از بودجه فرهنگی در دهه ۱۳۹۰

۷- مقایسه اعتبارات برنامه‌های فرهنگی

مهم‌ترین جزء در بودجه فرهنگی، برنامه‌ها هستند. برنامه‌ها مجموعه‌ای از فعالیت‌ها هستند که توسط دستگاه‌ها به انجام می‌رسند. در واقع بودجه دستگاه‌ها با برنامه‌هایی تعیین می‌شود که بر اساس اهداف و وظایف قانونی‌شان تعریف شده‌اند و بر مبنای این برنامه‌ها مورد نظارت و واریسی دستگاه‌های ناظری همچون دیوان محاسبات قرار می‌گیرند. از مجموع چند برنامه دارای اشتراک موضوعی، یک فصل شکل می‌گیرد.

در ده سال گذشته برنامه‌های فرهنگی به صورت متناوب کم یا زیاد می‌شدند. برخی از این تناوب‌ها به دلیل قرار گرفتن دستگاه جدید در تنظیمات بودجه بوده یا آنکه فعالیت‌های یک برنامه به حدی متنوع و گسترده شده بود که بودجه‌ریزان آنها را از یکدیگر جدا کرده و برنامه جدیدی ایجاد کردند.

جدول (۵) تعداد برنامه‌های فرهنگی در قوانین بودجه سالانه دهه ۱۳۹۰

سال	تعداد برنامه
۱۳۹۰	۷۶
۱۳۹۱	۷۵
۱۳۹۲	۷۷
۱۳۹۳	۷۷
۱۳۹۴	۶۶
۱۳۹۵	۱۱۰
۱۳۹۶	۱۰۹
۱۳۹۷	۱۱۴
۱۳۹۸	۱۱۸
۱۳۹۹	۱۲۹

در سال ۱۳۹۰ تعداد برنامه‌های فرهنگی شامل ۷۶ عنوان بود، اما در سال پایانی دهه ۱۳۹۹ به ۱۲۹ برنامه رسید. این روند افزایشی تنها در سال ۱۳۹۴ کاهش چشمگیری یافت و به ۶۶ برنامه رسید. اما در دیگر سنوات روند افزایشی خود را حفظ کرد. به ویژه از سال ۱۳۹۵ که بر بودجه‌ریزی بر مبنای عملکرد مورد تأکید سیاست‌گذاران قرار

گرفت و لزوم حذف ردیف‌های متفرقه، باعث شد به یک‌باره تعداد برنامه‌ها افزایش بالایی داشته باشد. در جدول زیر می‌توان تعداد برنامه‌های فرهنگی را در قوانین بودجه سالانه دهه ۱۳۹۰ مشاهده کرد که به چه وضعیتی بوده است.

این برنامه‌های فرهنگی در سال‌های مختلف اعتبارات کم و زیادی را به خود دیده‌اند. برخی از آنها به دلیل اهمیت‌شان اعتبارات بیشتری را داشتند و برخی دیگر اما کمتر. در اینجا برای آنکه بدانیم در دهه گذشته وضعیت اعتبارات مربوط به برنامه‌های فرهنگی به چه شکل بوده آنها را در کنار هم قرار داده‌ایم.

آنچه به دست آمده نشان می‌دهد در این ده سال برنامه‌هایی چون؛

- برنامه تأمین، تولید و پخش سیمای سراسری (در هفت سال متناوب)
 - برنامه حمایت از مدارس و طلاب علوم حوزوی (در پنج سال متناوب)
 - برنامه گسترش ورزش همگانی (در چهار سال متناوب)
 - برنامه حمایت و هدایت فعالیت‌های فرهنگی - دینی (در چهار سال متناوب)
 - برنامه احداث، تأمین، نگهداری و اداره اماکن و فضاهای فرهنگی (در چهار سال متناوب)
 - برنامه خدمات فرهنگی و هنری (در چهار سال متوالی)
- جزو سه برنامه‌ای بودند که بیشترین اعتبارات را دریافت کرده‌اند. نکته قابل توجه در مورد برنامه‌های فوق این است که حجم بیشتر اعتبارات آنها به صورت تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (به عبارتی عمرانی) بوده است.

در مقابل برنامه‌هایی چون؛

- برنامه ساماندهی و نظارت بر امور خیریه (در پنج سال متوالی)
 - برنامه حمایت و هدایت فعالیت‌های فرهنگی - دینی دانشجویان (در چهار سال متوالی)
 - برنامه شناسایی و حفظ میراث فرهنگی ناملموس (در چهار سال متوالی)
 - برنامه مقاوم‌سازی ساختمان‌ها (در چهار سال متناوب)
 - برنامه تأمین محتوای فرهنگی دیجیتال (در سه سال متناوب)
 - برنامه گسترش ورزش کارگران (در دو سال متناوب)
- در این ده سال جزو سه برنامه‌ای بودند که کمترین اعتبارات را در میان دیگر برنامه‌های دوره خود دریافت کرده بودند.

جدول ۶) برنامه‌های فرهنگی که بیشترین و کمترین اعتبارات را در قوانین بودجه سالانه دهه ۱۳۹۰ دریافت کرده‌اند

سال	۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵
برنامه‌های با بیشترین اعتبار	برنامه تأمین، تولید و پخش سیمای سراسری	برنامه تأمین، تولید و پخش سیما	برنامه تأمین، تولید و پخش سیما	برنامه گسترش ورزش همگانی	برنامه گسترش ورزش همگانی
	برنامه تولید و پخش صدا و سیمای مراکز استانی	برنامه گسترش ورزش همگانی	برنامه گسترش ورزش همگانی	برنامه تأمین، تولید و پخش سیما	حمایت از فعالیت‌های ویژه فرهنگی و هنری استان‌ها
	ایجاد، توسعه و تجهیز فضاهای ورزشی کشور	برنامه تأمین، توسعه، مقاوم‌سازی، تعمیر، تجهیز و نگهداری فضاهای، ساختمان‌ها، اماکن و ماشین‌آلات	برنامه حمایت از مدارس و طلاب علوم حوزوی	برنامه حمایت از مدارس و طلاب علوم حوزوی	برنامه حمایت از مدارس و طلاب علوم حوزوی
برنامه‌های با کمترین اعتبار	برنامه گسترش ورزش کارگران	برنامه بررسی و شناسایی آثار و محوطه‌های باستان‌شناختی	برنامه تأمین محتوای فرهنگی دیجیتال	برنامه سیاست‌گذاری در امور زنان و تحکیم خانواده	برنامه حمایت و هدایت فعالیت‌های فرهنگی-دینی دانشجویان
	برنامه فعالیت‌های فرهنگی حوزه‌های علمیه	برنامه تأمین محتوای فرهنگی دیجیتال	برنامه تأمین، توسعه، مقاوم‌سازی، تعمیر، تجهیز و نگهداری فضاهای، ساختمان‌ها، اماکن و ماشین‌آلات	برنامه گسترش ورزش کارگران	برنامه سیاست‌گذاری در امور زنان و تحکیم خانواده
	برنامه تأمین خدمات فرهنگی و تبلیغی مبلغان	برنامه حمایت و هدایت فعالیت‌های فرهنگی-دینی دانشجویان	برنامه حمایت و هدایت فعالیت‌های فرهنگی-دینی دانشجویان	برنامه حمایت و هدایت فعالیت‌های فرهنگی-دینی دانشجویان	برنامه تأمین محتوای فرهنگی دیجیتال

گزارش رصد فرهنگی (۷)

سال	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰
برنامه‌های با بیشترین اعتبار	برنامه حمایت از مدارس و طلاب علوم حوزوی	برنامه حمایت از مدارس و طلاب علوم حوزوی	برنامه خدمات فرهنگی و هنری	برنامه حمایت و هدایت فعالیت‌های فرهنگی-دینی	برنامه حمایت و هدایت فعالیت‌های فرهنگی-دینی
	برنامه خدمات فرهنگی و هنری	برنامه خدمات فرهنگی و هنری	برنامه احداث، تأمین، نگهداری و اداره اماکن و فضاهای فرهنگی	برنامه احداث، تأمین، نگهداری و اداره اماکن و فضاهای فرهنگی	برنامه پخش سیما
	برنامه حمایت و هدایت فعالیت‌های فرهنگی-دینی	برنامه تولید سیما	برنامه تولید سیما	برنامه خدمات فرهنگی و هنری	برنامه احداث، تأمین، نگهداری و اداره اماکن و فضاهای فرهنگی
برنامه‌های با کمترین اعتبار	برنامه شناسایی و حفظ میراث فرهنگی ناملموس	برنامه شناسایی و حفظ میراث فرهنگی ناملموس	برنامه حمایت از پژوهش‌های فرهنگی غیردولتی	برنامه شناسایی و حفظ میراث فرهنگی ناملموس	برنامه تأمین و سایر کمک‌آموزشی و سرگرم‌کننده
	برنامه مقاومت‌سازی ساختمان‌ها	برنامه مقاومت‌سازی ساختمان‌ها	برنامه شناسایی و حفظ میراث فرهنگی ناملموس	برنامه ساماندهی و نظارت بر امور خیریه	برنامه ساماندهی و نظارت بر امور خیریه
	برنامه ساماندهی و نظارت بر امور خیریه	برنامه ساماندهی و نظارت بر امور خیریه	برنامه ساماندهی و نظارت بر امور خیریه	برنامه مقاومت‌سازی ساختمان‌ها	برنامه مقاومت‌سازی ساختمان‌ها
	برنامه ساماندهی و نظارت بر امور خیریه	برنامه ساماندهی و نظارت بر امور خیریه	برنامه ساماندهی و نظارت بر امور خیریه	برنامه مقاومت‌سازی ساختمان‌ها	برنامه مقاومت‌سازی ساختمان‌ها

۸- دستگاه‌های فرهنگ

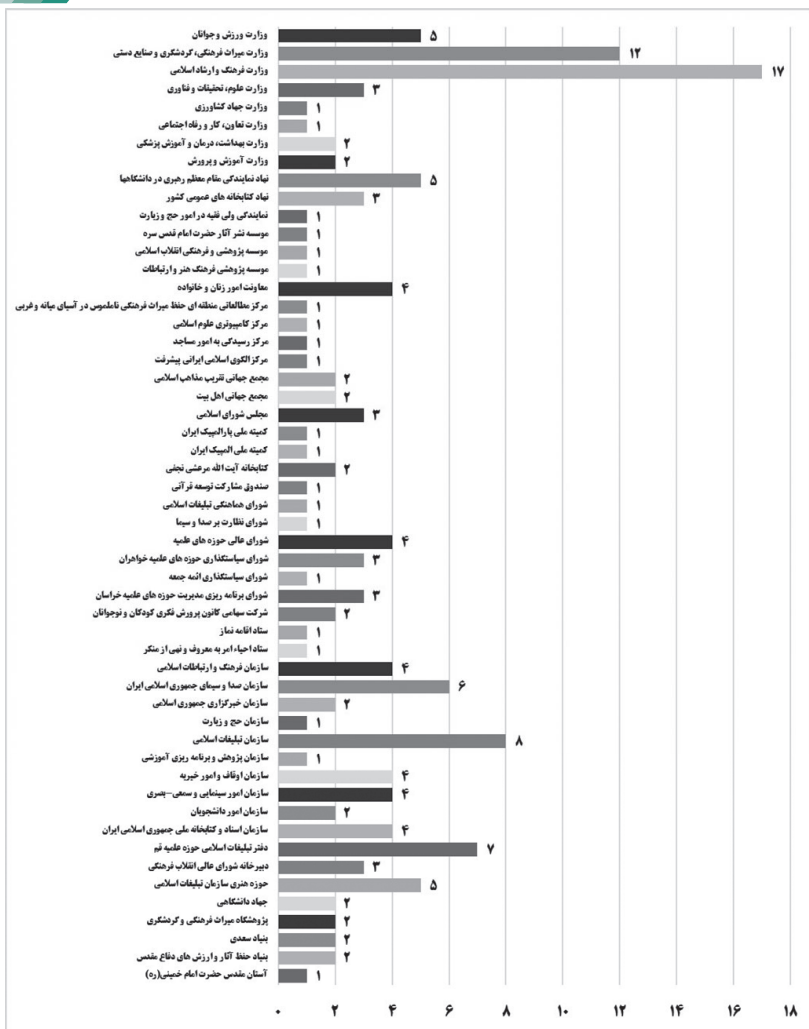
یکی از مباحث مهم در بررسی و رصد بودجه فرهنگ این است که بدانیم، اعتبارات فرهنگی توسط کدام بازیگر عرصه سیاست‌گذاری، مدیریت یا اجرای فرهنگی هزینه می‌شود. این امر از آن جهت اهمیت دارد که می‌توان به این شناخت رسید که در فضای فرهنگی حجم فعالیت‌ها و میزان اعتبار دریافتی بازیگران به چه شکلی است و بازیگران مؤثر را شناسایی کرد چرا که با توجه به برنامه‌ها، حوزه‌های کاری و وظایفی که هریک از این بازیگران بر عهده دارند، بودجه بدان اختصاص می‌یابد. از این جهت در تخصیص بودجه به هر بازیگر، جایگاه او در حوزه‌های مختلف فرهنگ را می‌توان تشخیص داد.

در این گزارش برای دستیابی به این شناخت و به دلیل برخوردار بودن از دقت مناسب در ارائه‌ی نمایی از بازیگران عرصه فرهنگ که از اعتبارات فرهنگی هم بهره‌مندند، قانون بودجه سال ۱۳۹۹ ملاک قرار خواهد گرفت. این انتخاب بدان دلیل است که در قانون بودجه این سال آخرین ویرایش بودجه‌نویسی در طی این چهار دهه اتفاق افتاد، به نوعی ردیف‌های متفرقه و کمتر شناخته‌شده‌تر عرصه فرهنگ در این قانون کاهش یافت و شفافیت بیشتری را در تفکیک دستگاه‌های دریافت‌کننده بودجه، شاهدیم. با این وصف تلاش خواهد شد، بر مبنای قانون بودجه بازیگران و جایگاه آنها را در بودجه فرهنگ به تصویر بکشیم.

مطابق آنچه در قانون بودجه ۱۳۹۹ به عنوان بودجه فرهنگی برمی‌شماریم، نهادها و دستگاه‌هایی را یافته‌ایم که از این اعتبارات به عنوان منبع هزینه‌های مربوط به فعالیت‌های خود بهره‌مند می‌شوند. با مرور جداول بودجه، ۵۳ دستگاه به عنوان دستگاه‌هایی که از قبل برنامه‌های فرهنگی اعتبار جذب می‌کنند، شناسایی شده‌اند. نگاهی کلی به این دستگاه‌ها نشان می‌دهد، غالب آنها اهداف و وظایفی فرهنگی دارند. اما همه آنها جایگاه یکسانی در عرصه فرهنگ ندارند. برخی از آنها مستقیماً به عنوان دستگاهی فرهنگی شناخته می‌شوند، مانند وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و سازمان تبلیغات

اسلامی؛ برخی نیز با فاصله‌ای نزدیک به عرصه فرهنگ قرار دارند، مانند وزارت آموزش و پرورش و جهاد دانشگاهی؛ برخی دستگاه‌ها نیز به دلیل آن که فعالیت‌هایی فرهنگی برای خود تعریف کرده‌اند در زمره دستگاه‌های دریافت‌کننده اعتبار فرهنگی برشمرده می‌شوند، مانند وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی.

در میان دستگاه‌های شناسایی‌شده، ۸ وزارتخانه قرار دارند که وزارت‌های «فرهنگ و ارشاد اسلامی»، «ورزش و جوانان» و «میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی»، به عنوان دستگاه‌های فرهنگی به شمار می‌آیند. در کنار آنها ۶ شورا و ۱۰ سازمان نیز قرار دارند. همچنین باید به مجلس شورای اسلامی به عنوان یک قوه اشاره کرد که در میان این دستگاه‌ها قرار دارد. البته برای مجلس شورای اسلامی توضیحی هم آورده شده که به «کتابخانه، موزه و مرکز اسناد پارلمانی» و «خبرگزاری ملت» از زیرمجموعه‌های این نهاد اشاره دارد. طبق یافته‌ها، برای ۱۲۹ برنامه فرهنگی در قانون بودجه، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی بیشترین تعداد برنامه‌ها (۱۷ برنامه) را در ذیل خود دارد. به عبارتی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در میان ۵۳ دستگاه شناسایی شده، از تعداد برنامه‌های بیشتری نسبت به سایرین اعتبار دریافت می‌کند. پس از این وزارتخانه، وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، قرار دارد که از بابت ۱۲ برنامه فرهنگی بودجه دریافت می‌کند. پس از این دو دستگاه، به ترتیب، سازمان تبلیغات اسلامی (۸ برنامه)، دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم (۷ برنامه) و سازمان صدا و سیما (۶ برنامه) قرار دارند. این دستگاه‌ها عمدتاً به عنوان دستگاه‌های اصلی فرهنگی نیز به شمار می‌روند. وضعیت مابقی ۴۸ دستگاه به این شکل است که، سه دستگاه دارای ۵ برنامه، شش دستگاه دارای ۴ برنامه، به همین تعداد نیز دارای ۳ برنامه، ۱۲ دستگاه دارای ۲ برنامه و ۲۱ دستگاه دارای ۱ برنامه هستند.

نمودار (۲۶) مقایسه تعداد برنامه های دستگاه هایی که بودجه فرهنگی در قانون بودجه ۱۳۹۹ دریافت می کنند

در این بررسی و مقایسه میان دستگاه‌ها و تعداد برنامه‌های آنها باید به این نکته توجه شود که تعداد بیشتر برنامه‌ها به معنای این نیست که آن دستگاه بودجه بیشتری در اختیار دارد. برای اینکه به این موضوع نگاهی دقیق‌تر داشته باشیم، حجم اعتبارات هزینه‌ای که از بابت برنامه‌های فرهنگی به هریک از این دستگاه‌ها اختصاص یافته را مورد مقایسه قرار می‌دهیم. با مرور بر اعتبارات شاهدیم که سازمان صدا و سیما با داشتن ۶ برنامه بیشترین اعتبار را نسبت به دیگر دستگاه‌های مورد بررسی دریافت می‌کند. این سازمان در سال ۱۳۹۹ مبلغ ۱۹۱۵ میلیارد تومان اعتبار از بابت برنامه‌های فرهنگی دریافت کرده است. این در حالی است که وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی که بیشترین تعداد برنامه‌ها را در اختیار داشت، ۸۹۴ میلیارد تومان از بابت برنامه‌های فرهنگی اعتبار دریافت کرده است. یعنی بیش از نصف اعتبارات فرهنگی سازمان صدا و سیما. سایر دستگاه‌های فرهنگی نیز در سطحی پایین‌تر از این وزارتخانه قرار دارند. وزارت ورزش و جوانان که در مرتبه سوم از لحاظ حجم برخورداری از اعتبارات فرهنگی قرار دارد، تنها ۸۸۳ میلیارد تومان از اعتبارات فرهنگی را دریافت می‌کند. پس از آن وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی قرار دارد که ۵۳۲ میلیارد تومان اعتبار گرفته است. همچنین باید به حجم اعتبار دستگاه‌هایی چون «شورای عالی حوزه علمیه» اشاره کنیم که با وجود داشتن تعداد برنامه‌های کمتر، اعتبارات بیشتری را به خود اختصاص داده‌اند. این شورا که تنها ۴ برنامه داشته اما اعتبار دریافتی آن بیش از اعتباری است که «سازمان تبلیغات اسلامی» با ۸ برنامه و «دفتر تبلیغات اسلامی قم» با ۷ برنامه دریافت کرده است. «شورای عالی حوزه علمیه» ۵۲۹ میلیارد تومان، اما «سازمان تبلیغات اسلامی» ۳۲۱ میلیارد تومان و «دفتر تبلیغات اسلامی قم» ۱۳۷ میلیارد تومان اعتبار فرهنگی دریافت کرده‌اند. از میان ۵۳ دستگاهی که از اعتبارات و برنامه‌های فرهنگی بهره‌مند می‌شوند کمترین اعتبار به «سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی - موزه تاریخ تعلیم و تربیت» تعلق می‌گیرد که تنها ۹۰۰ میلیون تومان بابت یک برنامه است.

نمودار (۲۷) مقایسه اعتبارات فرهنگی دستگاههایی که بودجه فرهنگی در قانون بودجه ۱۳۹۹ دریافت می کنند (میلیارد تومان)

۹- جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

در این گزارش سعی بر آن بود تا بتوانیم نگاهی به بودجه فرهنگی بیندازیم و بر اساس آن به تصمیم‌گیران، سیاست‌گذاران، سیاست‌پژوهان و دیگر پژوهشگران که در پی بهبود سیاست‌ها و برنامه‌های فرهنگی هستند، تصویر و شناختی از این موضوع ارائه کنیم که بودجه فرهنگی در چه وضعیتی به سر می‌برد.

در این راستا با مروری بر قوانین بودجه طی ۴۰ سال گذشته و شناسایی اعتبارات فرهنگی، سعی شد در قالب مقایسه‌های چهار دهه، یک دهه و حتی یک‌ساله، ابعاد مختلفی از بودجه فرهنگی در جمهوری اسلامی ایران ارائه شود. این مرور همراه با توصیف و تحلیلی از جایگاه اعتبارات فرهنگی در قوانین بودجه بود. ضمن آن، با ارزیابی نسبت این اعتبارات با بودجه عمومی کشور و وزن‌دهی به آن بر اساس نرخ‌های رسمی و غیررسمی واحد پولی «دلار»، وضعیت و ابعاد این جایگاه ترسیم شد. همچنین با نگاه به برنامه‌های فرهنگی و دسته‌بندی‌های آنها اهمیت اعتباری این برنامه‌ها مورد بحث قرار گرفت و با شناسایی دستگاه‌هایی که از بابت این برنامه‌های اعتبار دریافت می‌کنند، بازیگران رسمی در بخش فرهنگ از منظر اعتباری مورد مقایسه قرار گرفتند.

آنچه از این بررسی‌ها به دست آمده بیانگر آن است که بودجه فرهنگی به‌رغم جایگاه مهمی که در نظام‌های اجتماعی دارد، بسیار ناچیز است. این در حالی است که بسیاری از فعالیت‌های فرهنگ رسمی از سوی دولت حمایت می‌شوند و دولت به صورت غیرمستقیم، یارانه یا کمک مستقیم به فعالان فرهنگی کمک می‌کند. اما با توجه به اینکه نظام سیاست‌گذاری فرهنگی به گونه‌ای طراحی شده که امکان ایجاد یک جریان فراگیر فرهنگی را در کل کشور با این منابع اندک در اختیار، ندارد و نمی‌تواند تمامی نیازهای فرهنگی مخاطبان خود را تأمین کند. این امر سبب شده بسیاری از فعالیت‌های فرهنگی شکلی غیررسمی به خود بگیرد و چندان در راستای سیاست‌های مورد نظر سیاست‌گذاران نباشد.

سه‌م ۳ یا ۴ درصدی بودجه فرهنگ از کل بودجه عمومی کشور قطعاً نمی‌تواند این فرصت را برای فعالیت‌ها و برنامه‌های وابسته به اعتبارات دولتی فراهم آورد تا در برابر حجمه گسترده محتوای فرهنگی همسویا غیرهمسو، معارض یا غیر معارض، مطلوب یا نامطلوب و ...، توان تولید و پاسخگویی داشته باشند. این در حالی است که بارها از سوی رهبران و سیاست‌گذاران ارشد نظام بر اهمیت جایگاه فرهنگ در حفظ و تداوم و پیشرفت جامعه اسلامی تأکید شده و می‌شود.

به هر حال طیف مختلف دستگاه‌های فرهنگی که در اینجا از آنها نام برده شد و همچنین انواع گوناگون برنامه‌هایی که ذکرشان رفته، در ظاهر امر امکان اجرای فعالیت‌های مؤثر فرهنگی را نوید می‌دهند. اما اثراتی که نصیب مجموعه فرهنگ می‌شود، چندان مطلوب به نظر نمی‌رسد. لذا در مورد اینکه این دستگاه‌ها و اعتباراتی که برای فعالیت‌های مختلف هزینه می‌شود چه اثرات فرهنگی را به بار می‌آورد، موضوع مهمی است که لازم است به صورت مفصل مورد پژوهش قرار گیرد.

منابع

قوانین بودجه سالانه از ۱۳۵۹ تا ۱۳۹۹ مصوب مجلس شورای اسلامی

سامانه بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران (<https://www.cbi.ir>)

پایگاه منابع و داده‌های سازمان برنامه و بودجه (<http://library.mporg.ir>)

پیوست‌ها

پیوست یک: فهرست برنامه‌های ذیل امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری در قانون بودجه ۱۳۹۹

شماره طبقه‌بندی	عنوان برنامه
۱۷۰۱۰۰۰۰۰	فصل دین و مذهب
۱۷۰۱۰۰۲۰۰	برنامه تأمین خدمات فرهنگی و تبلیغی مبلغان
۱۷۰۱۰۰۴۰۰	برنامه شناسایی، جذب و اعزام مبلغان دینی
۱۷۰۱۰۰۵۰۰	برنامه فعالیت‌های فرهنگی حوزه‌های علمیه
۱۷۰۱۰۰۶۰۰	برنامه ساماندهی و ارتقای فعالیت‌های قرآنی
۱۷۰۱۰۰۷۰۰	برنامه ساماندهی و ارتقای فعالیت‌های فرهنگی - دینی (مساجد، تشکل‌های دینی، آحاد و اقشار تأثیرگذار)
۱۷۰۱۰۰۸۰۰	برنامه حمایت و هدایت فعالیت‌های فرهنگی - دینی در دانشگاه‌ها
۱۷۰۱۰۰۹۰۰	برنامه تدوین سند و گفتمان‌سازی الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت
۱۷۰۱۰۱۰۰۰	برنامه ارتقای فعالیت فرهنگی - دینی مساجد
۱۷۰۱۰۱۱۰۰	توانمندسازی اقشار تأثیرگذار دینی و انقلابی
۱۷۰۱۰۱۲۰۰	برنامه اطلاع‌رسانی و تبلیغات دینی رسانه‌ای
۱۷۰۱۰۱۳۰۰	برنامه حمایت از امور اهل سنت (مذاهب اسلامی)
۱۷۰۱۰۱۷۰۰	برنامه حمایت از مراسم ملی و مذهبی در کشور
۱۷۰۱۰۱۹۰۰	برنامه حمایت از فعالیت‌های فرهنگی و دینی در خارج از کشور
۱۷۰۱۰۲۱۰۰	برنامه راهبری، نظارت و اداره امور بقاع و اماکن مذهبی
۱۷۰۱۰۲۳۰۰	برنامه سازماندهی اعزام و پشتیبانی از اعزام روحانیون و مبلغان دینی
۱۷۰۱۰۲۴۰۰	برنامه ساماندهی اعزام زائران به حج تمتع عمره و عتبات عالیات
۱۷۰۱۰۲۵۰۰	برنامه حمایت از حوزه‌های علمیه و مدارس علوم دینی
۱۷۰۱۰۲۶۰۰	برنامه آموزش‌های حوزه‌های علمیه
۱۷۰۱۰۲۸۰۰	برنامه گسترش و تعمیق اندیشه تقریب مذاهب اسلامی
۱۷۰۱۰۲۹۰۰	برنامه حمایت از گسترش فعالیت‌های فرهنگی در مساجد

شماره طبقه‌بندی	عنوان برنامه
۱۷۰۱۰۳۰۰۰۰	برنامه حمایت از فعالیت‌های فرهنگی حوزه‌های علمیه برادران
۱۷۰۱۰۳۱۰۰۰	برنامه حمایت از آموزش‌های حوزه‌های علمیه برادران
۱۷۰۱۰۳۲۰۰۰	برنامه تسهیل دسترسی آحاد جامعه به محصولات فرهنگی - هنری - دینی
۱۷۰۱۰۳۴۰۰۰	برنامه حمایت از آموزش‌های حوزه‌های علمیه خراسان
۱۷۰۱۰۳۶۰۰۰	برنامه حمایت از فعالیت‌های فرهنگی حوزه‌های علمیه خراسان
۱۷۰۱۰۳۸۰۰۰	برنامه حمایت از آموزش‌های حوزه‌های علمیه خاوران
۱۷۰۱۰۴۰۰۰۰	برنامه حمایت از فعالیت‌های فرهنگی حوزه‌های علمیه خاوران
۱۷۰۱۰۴۲۰۰۰	حمایت از حوزه‌های علمیه و مدارس علوم دینی
۱۷۰۱۰۴۳۰۰۰	برنامه حمایت از حوزه‌های علمیه و مدارس علوم دینی
۱۷۰۱۰۵۱۰۰۰	برنامه حمایت از فعالیت‌های تبلیغی حوزه‌های علمیه
۱۷۰۱۰۵۲۰۰۰	برنامه توانمندسازی اقشار تاثیرگذار دینی و انقلابی در دانشگاه‌ها
۱۷۰۱۰۵۳۰۰۰	تأمین محتوای فرهنگی دینی در فضای مجازی و رسانه
۱۷۰۱۰۵۵۰۰۰	شناسایی و تأمین نیازهای فکری - دینی
۱۷۰۱۰۵۹۰۰۰	برنامه حمایت و راهبری فعالیت‌های تبلیغ و ترویج قرآن کریم
۱۷۰۱۰۶۱۰۰۰	برنامه گسترش فعالیت‌های فرهنگی در مساجد
۱۷۰۱۰۶۲۰۰۰	برنامه تعمیق و توسعه ادبیات و هنر دینی و انقلابی
۱۷۰۱۰۶۳۰۰۰	برنامه راهبری، نظارت و اداره امور موقوفات کشور
۱۷۰۱۰۶۴۰۰۰	برنامه نظارت و معرفت‌افزایی زائران در حوزه حج تمتع، عمره مفرده و عتبات عالیات
۱۷۰۱۰۶۵۰۰۰	برنامه اعزام دانشگاهیان به حج عمره و عتبات عالیات
۱۷۰۲۰۰۰۰۰۰	فصل ورزش و تفریحات
۱۷۰۲۰۰۱۰۰۰	برنامه رشد و گسترش ورزش همگانی
۱۷۰۲۰۰۲۰۰۰	برنامه ورزش همگانی دانشجویان
۱۷۰۲۰۰۳۰۰۰	برنامه گسترش ورزش قهرمانی
۱۷۰۲۰۰۴۰۰۰	ایجاد، توسعه و تجهیز فضاهای ورزشی کشور

شماره طبقه‌بندی	عنوان برنامه
۱۷۰۲۰۰۷۰۰۰	برنامه گسترش ورزش قهرمانی دانشجویان
۱۷۰۲۰۰۸۰۰۰	برنامه گسترش ورزش کارگران
۱۷۰۲۰۱۱۰۰۰	برنامه تربیت بدنی دانش آموزان
۱۷۰۲۰۱۲۰۰۰	برنامه حمایت از توسعه ورزش قهرمانی
۱۷۰۳۰۰۰۰۰۰	فصل فرهنگ و هنر
۱۷۰۳۰۰۱۰۰۰	برنامه توسعه نشر و ترویج کتابخوانی
۱۷۰۳۰۰۳۰۰۰	برنامه ارتقای دانش و فناوری‌های نوین صنعت سینمای کشور
۱۷۰۳۰۰۴۰۰۰	برنامه راهبری و ارتقای محصولات چاپی
۱۷۰۳۰۰۵۰۰۰	برنامه توسعه مناسبات فرهنگی بین‌المللی
۱۷۰۳۰۰۶۰۰۰	برنامه راهبری و حمایت از ظرفیت‌ها و فعالیت‌های فرهنگی و دینی در خارج از کشور
۱۷۰۳۰۰۹۰۰۰	برنامه توسعه، تأمین و تولید آثار متناسب تربیتی و پرورشی کودکان و نوجوانان
۱۷۰۳۰۱۱۰۰۰	برنامه شناسایی، گردآوری، ساماندهی و حفاظت و اشاعه اسناد ملی
۱۷۰۳۰۱۲۰۰۰	برنامه شناسایی، گردآوری، ساماندهی و حفاظت و اشاعه کتب خطی و چاپی
۱۷۰۳۰۱۳۰۰۰	برنامه حفظ و نشر آثار فرهنگی و هنری دفاع مقدس
۱۷۰۳۰۱۴۰۰۰	برنامه حمایت و گسترش سینمای ملی
۱۷۰۳۰۱۶۰۰۰	برنامه ارزیابی تحقق سیاست‌ها، برنامه‌ها و طرح‌های مرتبط با وضعیت زنان و خانواده
۱۷۰۳۰۱۷۰۰۰	برنامه ارتقای توانمندی‌ها و مشارکت‌های اجتماعی جوانان و زنان
۱۷۰۳۰۱۸۰۰۰	برنامه حمایت از توسعه و الگوسازی مد و لباس اسلامی-ایرانی
۱۷۰۳۰۲۱۰۰۰	برنامه حمایت از توسعه صنعت انیمیشن
۱۷۰۳۰۲۳۰۰۰	برنامه حمایت و بزرگداشت شخصیت‌های فرهنگی و دینی
۱۷۰۳۰۲۴۰۰۰	برنامه حمایت، هدایت و ارتقای امور فرهنگی در ورزش
۱۷۰۳۰۲۵۰۰۰	برنامه حمایت و صیانت از موسیقی ملی
۱۷۰۳۰۲۷۰۰۰	برنامه حمایت و گسترش هنرهای تجسمی

گزارش رصد فرهنگی (۷)

شماره طبقه‌بندی	عنوان برنامه
۱۷۰۳۰۲۸۰۰۰	برنامه حمایت و گسترش هنرهای نمایشی
۱۷۰۳۰۲۹۰۰۰	برنامه رشد و پرورش فکری کودکان و نوجوانان
۱۷۰۳۰۳۳۰۰۰	برنامه سیاست‌گذاری در امور زنان و تحکیم خانواده
۱۷۰۳۰۳۴۰۰۰	برنامه گسترش و بهسازی کتابخانه‌های عمومی
۱۷۰۳۰۳۷۰۰۰	برنامه ارتقای فرهنگ عمومی
۱۷۰۳۰۴۲۰۰۰	برنامه شناسایی، ساماندهی، حفاظت و اشاعه آثار و اسناد پارلمانی
۱۷۰۳۰۴۳۰۰۰	برنامه ارائه خدمات فرهنگی به کاروان‌های راهیان نور
۱۷۰۳۰۴۴۰۰۰	برنامه آموزش و گسترش زبان فارسی در خارج از کشور
۱۷۰۳۰۴۷۰۰۰	برنامه شناسایی، گردآوری، ساماندهی و حفاظت و اشاعه آثار مکتوب خطی و غیرخطی ملی
۱۷۰۳۰۴۸۰۰۰	برنامه دیجیتال‌سازی و ارتقای خدمات دیجیتالی
۱۷۰۳۰۴۹۰۰۰	برنامه حمایت از بهبود فضای کسب و کار فرهنگی و هنری
۱۷۰۳۰۵۲۰۰۰	برنامه معرفی و ترویج فرهنگ و تمدن ایرانی اسلامی در خارج از کشور
۱۷۰۳۰۵۵۰۰۰	برنامه حمایت و هدایت فعالیت‌های فرهنگی مشاوره دانشجویان
۱۷۰۳۰۵۶۰۰۰	برنامه حمایت و هدایت امور فرهنگی و تربیتی و تقویت سرمایه اجتماعی جوانان
۱۷۰۳۰۵۷۰۰۰	برنامه نشر آثار حضرت امام خمینی (ره)
۱۷۰۳۰۵۸۰۰۰	برنامه حمایت از فعالیت‌های فرهنگی، هنری، دینی استان‌ها
۱۷۰۳۰۵۹۰۰۰	برنامه ایجاد، توسعه و تجهیز فضاهای فرهنگی کشور
۱۷۰۳۰۶۱۰۰۰	برنامه راهبری و حمایت از تحکیم خانواده
۱۷۰۳۰۶۲۰۰۰	برنامه انجام فعالیت‌های فرهنگی مرتبط با تجلیل از مقام حضرت امام خمینی (ره)
۱۷۰۴۰۰۰۰۰۰	فصل میراث فرهنگی
۱۷۰۴۰۰۱۰۰۰	برنامه اکتشاف باستان‌شناختی و تاریخی
۱۷۰۴۰۰۲۰۰۰	برنامه تأمین، حفاظت و مرمت میراث غیرمنقول با ارزش فرهنگی و تاریخی
۱۷۰۴۰۰۳۰۰۰	برنامه تأمین، حفظ و مرمت اشیای با ارزش فرهنگی و تاریخی

شماره طبقه‌بندی	عنوان برنامه
۱۷۰۴۰۰۴۰۰۰	برنامه شناسایی و حفظ میراث فرهنگی ناملموس
۱۷۰۴۰۰۷۰۰۰	برنامه گسترش خدمات موزه‌ای
۱۷۰۴۰۰۸۰۰۰	برنامه گسترش خدمات موزه‌ای
۱۷۰۴۰۰۹۰۰۰	برنامه بررسی، شناسایی، تجهیز، مرمت، و آماده‌سازی آثار، بناها، بافت‌ها و محوطه‌های باستان‌شناختی و تاریخی
۱۷۰۵۰۰۰۰۰۰	فصل رسانه
۱۷۰۵۰۰۳۰۰۰	برنامه تولید و پخش صدا و سیما و مراکز استانی
۱۷۰۵۰۰۴۰۰۰	برنامه تأمین و تولید در بستر فضای مجازی شبکه‌های تعاملی
۱۷۰۵۰۰۵۰۰۰	برنامه تأمین، تولید و پخش سیما سراسری
۱۷۰۵۰۰۶۰۰۰	برنامه تأمین، تولید و پخش صدای سراسری
۱۷۰۵۰۰۷۰۰۰	برنامه توسعه رسانه‌های شنیداری و دیداری
۱۷۰۵۰۰۸۰۰۰	برنامه گسترش فعالیت‌های رسانه‌ای برون مرزی
۱۷۰۵۰۰۹۰۰۰	برنامه نظارت بر سازمان صدا و سیما
۱۷۰۵۰۱۰۰۰۰	برنامه تولید و انتشار خبر
۱۷۰۵۰۱۱۰۰۰	برنامه انتشار نشریات سازمان خبرگزاری جمهوری اسلامی ایران
۱۷۰۵۰۱۵۰۰۰	برنامه حمایت و ارتقای مطبوعات
۱۷۰۵۰۱۸۰۰۰	برنامه هدایت تبلیغات و اطلاع رسانی
۱۷۰۵۰۲۲۰۰۰	برنامه تولید، تأمین و پخش خبر، گزارش‌ها و مستندات خبری
۱۷۰۵۰۲۳۰۰۰	برنامه ساماندهی و توسعه رسانه‌ها و فعالیت‌های فرهنگی دیجیتال
۱۷۰۵۰۲۴۰۰۰	برنامه تولید و انتشار خبر
۱۷۰۵۰۳۰۰۰۰	برنامه تولید، حفظ، معرفی و انتشار علم و فناوری
۱۷۰۶۰۰۰۰۰۰	فصل گردشگری
۱۷۰۶۰۰۱۰۰۰	برنامه جذب گردشگران ورودی به کشور
۱۷۰۶۰۰۲۰۰۰	برنامه راهبری توسعه گردشگری داخلی
۱۷۰۶۰۰۳۰۰۰	برنامه توسعه سرمایه‌گذاری و اقتصاد گردشگری

گزارش رصد فرهنگی (۷)

شماره طبقه بندی	عنوان برنامه
۱۷۰۶۰۰۴۰۰۰	برنامه توسعه گردشگری پایدار و الکترونیک
۱۷۰۷۰۰۰۰۰۰	فصل صنایع دستی
۱۷۰۷۰۰۱۰۰۰	برنامه احیاء و رشد تولیدات صنایع دستی
۱۷۰۷۰۰۲۰۰۰	برنامه طراحی و ترویج صنایع دستی
۱۷۰۷۰۰۳۰۰۰	برنامه حمایت از توسعه صادرات صنایع دستی
۱۷۰۸۰۰۰۰۰۰	فصل تحقیق و توسعه در امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری
۱۷۰۸۰۰۱۰۰۰	برنامه پژوهش های کاربردی در زمینه میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی
۱۷۰۸۰۰۲۰۰۰	برنامه پژوهش های کاربردی در حوزه فرهنگی تبلیغی دانشگاه ها
۱۷۰۸۰۰۳۰۰۰	برنامه پژوهش های کاربردی در حوزه علوم فرهنگی اسلامی
۱۷۰۸۰۰۴۰۰۰	برنامه پژوهش های کاربردی حوزه های علمیه برادران
۱۷۰۸۰۰۵۰۰۰	برنامه پژوهش های کاربردی در حوزه سیاست های علمی و فرهنگی
۱۷۰۸۰۰۶۰۰۰	برنامه پژوهش های کاربردی در حوزه تبلیغات اسلامی
۱۷۰۸۰۰۷۰۰۰	برنامه پژوهش های کاربردی در امور کتب و اسناد پارلمانی
۱۷۰۸۰۰۸۰۰۰	برنامه پژوهش های کاربردی در امور فرهنگی، هنری و رسانه ای
۱۷۰۸۰۱۰۰۰۰	برنامه پژوهش های کاربردی در امور ورزش و جوانان
۱۷۰۸۰۱۱۰۰۰	برنامه پژوهش های کاربردی در امور کتب و اسناد ملی
۱۷۰۸۰۱۲۰۰۰	برنامه پژوهش های کاربردی حوزه های علمیه خراسان
۱۷۰۸۰۱۳۰۰۰	برنامه پژوهش های کاربردی حوزه های علمیه خواران
۱۷۰۸۰۱۴۰۰۰	برنامه تدوین ضوابط و مقررات فرهنگی
۱۷۰۸۰۱۵۰۰۰	برنامه پژوهش های کاربردی در امور زنان و خانواده
۱۷۰۸۰۱۷۰۰۰	برنامه تحقیق و توسعه علوم اسلامی در عرصه دیجیتال
۱۷۰۸۰۱۸۰۰۰	برنامه تحقیق، تعمیق و ترویج معارف انقلاب اسلامی

پیوست دو: فهرست دستگاه‌هایی که بودجه فرهنگی به آنها تعلق می‌گیرد در قانون بودجه ۱۳۹۹

ردیف	عنوان دستگاه	تعداد برنامه	اعتبار مصوب (میلیون ریال)
۱	آستان مقدس حضرت امام خمینی (ره)	۱	۱۴۰۰۰۰
۲	بنیاد حفظ آثار و ارزش‌های دفاع مقدس	۲	۵۲۰۰۰۰
۳	بنیاد سعدی	۲	۱۴۰۰۰۰
۴	پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری	۲	۵۱۸۸۲۵
۵	جهاد دانشگاهی	۲	۴۰۲۴۰۰
۶	حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی	۵	۸۷۵۰۰۰
۷	دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی	۳	۳۳۴۱۰۰
۸	دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم	۷	۱۳۶۹۸۹۰
۹	سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران	۴	۱۳۹۶۵۰۰
۱۰	سازمان امور دانشجویان	۲	۶۶۰۰۰
۱۱	سازمان امور سینمایی و سمعی-بصری	۴	۲۰۸۴۴۸۰
۱۲	سازمان اوقاف و امور خیریه	۴	۱۹۵۵۱۰۰
۱۳	سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی	۱	۹۴۰۰
۱۴	سازمان تبلیغات اسلامی	۸	۳۲۰۸۰۰۰
۱۵	سازمان حج و زیارت	۱	۶۸۰۰۰
۱۶	سازمان خبرگزاری جمهوری اسلامی	۲	۱۲۲۰۰۰۰
۱۷	سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران	۶	۱۹۱۵۰۰۰۰
۱۸	سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی	۴	۲۳۰۰۰۰۰
۱۹	ستاد احیاء امر به معروف و نهی از منکر	۱	۳۱۵۰۰۰
۲۰	ستاد اقامه نماز	۱	۱۶۰۰۰۰

گزارش رصد فرهنگی (۷)

اعتبار مصوب (میلیون ریال)	تعداد برنامه	عنوان دستگاه	ردیف
۲۰۱۸۸۱۰	۲	شرکت سهامی کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان	۲۱
۱۱۷۵۰۰۰	۳	شورای برنامه‌ریزی مدیریت حوزه‌های علمیه خراسان	۲۲
۲۹۵۰۰۰	۱	شورای سیاست‌گذاری ائمه جمعه	۲۳
۲۶۰۷۸۰۰	۳	شورای سیاست‌گذاری حوزه‌های علمیه خواهران	۲۴
۵۲۸۹۰۰۰	۴	شورای عالی حوزه‌های علمیه	۲۵
۵۷۰۰۰	۱	شورای نظارت بر صدا و سیما	۲۶
۶۲۷۰۰۰	۱	شورای هماهنگی تبلیغات اسلامی	۲۷
۲۰۰۰۰۰	۱	صندوق مشارکت توسعه قرآنی	۲۸
۶۶۰۰۰	۲	کتابخانه آیت‌الله مرعشی نجفی	۲۹
۱۱۹۴۳۰۰	۱	کمیته ملی المپیک ایران - کمک	۳۰
۵۰۶۸۰۰	۱	کمیته ملی پارالمپیک ایران	۳۱
۵۶۰۰۰۰	۳	مجلس شورای اسلامی	۳۲
۵۰۰۰۰۰	۲	مجمع جهانی اهل بیت	۳۳
۳۲۰۰۰۰	۲	مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی	۳۴
۷۰۰۰۰	۱	مرکز الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت	۳۵
۳۱۰۰۰۰	۱	مرکز رسیدگی به امور مساجد	۳۶
۱۵۰۰۰۰	۱	مرکز کامپیوتری علوم اسلامی	۳۷
۳۰۰۰۰	۱	مرکز مطالعاتی منطقه‌ای حفظ میراث فرهنگی ناملموس در آسیای میانه و غربی	۳۸
۲۵۰۰۰۰	۴	معاونت امور زنان و خانواده	۳۹
۱۱۹۰۰۰	۱	موسسه پژوهشی فرهنگ هنر و ارتباطات	۴۰
۳۱۰۰۰۰	۱	موسسه پژوهشی و فرهنگی انقلاب اسلامی	۴۱

اعتبار مصوب (میلیون ریال)	تعداد برنامه	عنوان دستگاه	ردیف
۲۶۶۰۰۰	۱	موسسه نشر آثار حضرت امام قدس سره	۴۲
۲۰۰۰۰	۱	نمایندگی ولی فقیه در امور حج و زیارت	۴۳
۲۰۱۹۳۸۰	۳	نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور	۴۴
۱۴۸۸۹۲۲	۵	نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها	۴۵
۳۰۰۰۰۰۰	۲	وزارت آموزش و پرورش	۴۶
۵۵۱۵۹۷	۲	وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	۴۷
۱۶۰۰۰	۱	وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی	۴۸
۱۰۰۳۷	۱	وزارت جهاد کشاورزی	۴۹
۲۹۳۶۸۴	۳	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری	۵۰
۸۹۴۳۵۶۰	۱۷	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی	۵۱
۵۳۲۱۶۴۱	۱۲	وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی	۵۲
۸۸۳۴۱۳۷	۵	وزارت ورزش و جوانان	۵۳

گزارش رصد فرهنگی (۷)

پیوست سه: بودجه عمومی کشور و بودجه فرهنگی از سال ۱۳۶۰ تا ۱۳۹۹ (ارقام به هزار ریال)

سال	بودجه مصارف عمومی دولت	بودجه فصل فرهنگ و تربیت بدنی
۶۰	۳,۱۶۵,۹۸۱,۷۰۰	۳۹,۹۶۵,۶۵۸
۶۱	۳,۱۰۴,۶۲۶,۷۹۳	۴۸,۷۵۹,۱۰۵
۶۲	۳,۷۲۷,۹۴۳,۰۹۴	۵۶,۱۳۶,۵۰۷
۶۳	۴,۰۸۷,۸۳۰,۱۱۰	۵۵,۳۶۷,۹۲۳
۶۴	۴,۱۳۴,۸۸۴,۲۰۵	۵۷,۴۵۳,۳۰۲
۶۵	۴,۱۵۷,۸۲۷,۱۸۹	۵۵,۵۹۶,۱۱۲
۶۶	۳,۹۷۰,۷۹۲,۷۶۰	۵۱,۶۸۳,۱۲۳
۶۷	۴,۳۹۴,۸۲۵,۳۲۷	۶۵,۶۲۶,۶۵۱
۶۸	۴,۷۳۴,۷۹۰,۱۳۷	۶۸,۷۵۷,۱۶۷
۶۹	۶,۱۹۱,۹۶۹,۱۴۲	۱۱۵,۰۹۳,۱۶۶
۷۰	۹,۲۷۸,۵۰۶,۷۴۰	۱۸۲,۷۲۸,۷۵۰
۷۱	۱۲,۴۵۱,۱۴۹,۴۹۲	۱۹۴,۱۲۴,۴۰۰
۷۲	۲۵,۴۲۵,۸۳۴,۷۱۱	۶۸۹,۲۶۹,۴۱۳
۷۳	۴۲,۳۰۳,۳۵۰,۹۸۷	۸۴۸,۸۸۶,۸۴۹
۷۴	۴۶,۴۱۰,۰۲۱,۶۷۶	۱,۳۹۰,۴۶۹,۱۸۰
۷۵	۶۱,۱۲۳,۷۸۶,۳۲۱	۲,۰۹۶,۳۷۰,۸۹۰
۷۶	۸۱,۴۶۶,۴۰۱,۹۷۰	۲,۸۴۵,۵۷۷,۰۰۰
۷۷	۹۰,۵۸۵,۸۸۰,۹۷۵	۳,۰۸۳,۵۸۰,۵۰۰
۷۸	۱۰۹,۶۹۹,۵۳۸,۷۹۳	۳,۴۶۰,۳۵۸,۰۰۰
۷۹	۱۲۷,۸۱۶,۱۸۱,۶۱۵	۴,۰۵۲,۷۱۹,۰۰۰
۸۰	۱۶۴,۲۶۶,۸۷۲,۹۶۸	۴,۶۵۴,۶۴۸,۰۰۰
۸۱	۲۷۳,۲۲۸,۲۵۶,۰۲۲	۶,۱۳۳,۲۶۹,۹۴۱
۸۲	۴۳۶,۰۲۲,۸۳۳,۴۱۱	۸,۷۳۱,۷۵۱,۵۸۰

بودجه فصل فرهنگ و تربیت بدنی	بودجه مصارف عمومی دولت	سال
۱۰,۸۰۲,۹۴۸,۴۰۰	۵۱۹,۰۱۴,۶۵۰,۶۰۲	۸۳
۱۲,۶۹۴,۰۰۸,۰۰۰	۵۶۹,۸۳۷,۰۶۰,۰۰۰	۸۴
۱۶,۱۲۵,۹۳۸,۰۰۰	۵۸۷,۵۹۶,۷۶۴,۰۰۰	۸۵
۱۸,۹۸۸,۸۰۵,۰۰۰	۶۹۱,۸۲۷,۷۳۱,۰۰۰	۸۶
۲۹,۵۰۲,۹۰۱,۰۰۰	۹۳۹,۱۲۲,۷۶۲,۰۰۰	۸۷
۳۲,۹۳۱,۷۱۴,۰۰۰	۹۶۷,۹۰۱,۰۲۳,۰۰۰	۸۸
۳۷,۶۶۰,۴۷۱,۰۰۰	۱,۲۷۱,۳۳۰,۷۱۹,۰۰۰	۸۹
۴۲,۰۱۸,۱۵۷,۰۰۰	۱,۶۹۷,۲۲۵,۱۱۱,۰۰۰	۹۰
۵۹,۵۲۹,۶۳۸,۰۰۰	۱,۶۴۴,۱۷۷,۰۶۱,۰۰۰	۹۱
۴۹,۱۱۴,۳۴۸,۰۰۰	۲,۳۶۰,۴۸۵,۵۰۷,۰۰۰	۹۲
۴۹,۲۹۱,۹۷۶,۰۰۰	۲,۳۵۰,۰۸۴,۶۴۱,۰۰۰	۹۳
۶۶,۷۳۹,۲۶۷,۰۰۰	۲,۷۴۴,۱۰۱,۶۰۹,۰۰۰	۹۴
۸۴,۳۵۴,۰۵۹,۰۰۰	۳,۰۷۳,۸۰۵,۹۴۷,۰۰۰	۹۵
۱۰۹,۰۲۲,۹۷۹,۰۰۰	۳,۹۸۸,۵۳۱,۳۳۵,۰۰۰	۹۶
۸۹,۹۰۹,۳۴۵,۰۰۰	۴,۴۳۸,۶۰۴,۶۶۸,۰۰۰	۹۷
۸۷,۹۷۷,۵۹۹,۰۰۰	۵,۲۰۰,۰۸۳,۶۵۲,۰۰۰	۹۸
۱۰۵,۰۱۷,۶۰۹,۰۰۰	۶,۴۹۸,۰۹۳,۹۲۱,۰۰۰	۹۹

